Glas zaveznikov

Leto II - Št. 296 — Informacijski dnevnik A. I. S. — Cena 4 lire

TRST, četrtek 6. junija 1946

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 12 Telefon št. 93354 in 94423

OGLASI: Cena za milimeter visine (širina ena kolona): trgovski L. 27, mrtvaški L. 56 (osmrtnice L. 100), objave L. 20, finančni in pravni oglasi L. 45. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 45. Davek ni vštet. Plačljivo v naprej. Oglase sprejema izključno: S.P.I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, ul. Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 4 (zaostale L. 8). Rokopisov ne vračamo.

Winston Churchill in Clement Attlee v spodnji zbornici

Za iskreno sodelovanje zaveznikov pri obnovi izčrpane Evrope in Azije

Ostri očitki Sovjetski zvezi zaradi oviranja sklepanja mirovnih pogodb in izkoriščanja povzročenih težav za uvajanje komunističnih vlad v zasedenih državah

LONDON, 6. junija. — Pri razpravi, ki se je začela včeraj po torkovem govora britanskega zunanjega ministra Ernesta Bevina v britanski spodnji zbornici, je Winston Churchill, vodja opozicije, imel obširen govor o zunanje političnem položaju, v katerem je med drugim podal naslednje izjave o stališču konservativne stranke do zunanje politike britanske vlade in mednarodnega političnega položaja: «Leto, ki je poteklo od zaključka vojne z Nemčijo, je bilo zatemnjeno z zastojem in z dejansko prekinitvijo skladnega sodelovanja med tremi velesilami, kakor tudi s pojemanjem britanskega vpliva in ugleda.

Bilo bi nepravično karati zunanjega ministra Bevina, ki smo ga včeraj slišali govoriti z besedami treznega pesimizma. Prepričani smo, da je storil vse kar je bilo v njegovi moči, da se je postavil proti nasprotnim in nevarnim strujam, ki nas ogrožajo in obdržal trdno stališče kot zastopnik tistih darov modrosti in hrabrosti, ki so značilne za britanski značaj.

«Nobeno grajo, ki bi jo jaz izrekel o kakšnem posebnem vidiku njegova delovanja, naj ne razumete kot poskus zmanjšati njegovih znanih zaslug v tej dobi nevšečnosti in presenečenj. *Ploskanje.*

«Povojna vprašanja, moralno in fizično izčrpanje zmagovitih narodov, žalostna usoda premaganih narodov in zmedeno stanje Evrope in Azije, so tako velike težave, da bi morali zavezniki izrabiti do dna vse svoje vire, tudi v primeru, če bi ohranili isti duh sodelovanja kot v vojnem času.

«Četudi bi mi na tem otoku ostali zedinjeni kakor v letih nevarnosti, bi se znašli v položajih, ki bi zameglili našo presojo in pred neštetimi nalogami, ki bi presegale naše zmožnosti.»

«Jaz sem nasprotnik socialistične stranke, toda ne oklevam priznati, da je dala važen prispevek k stvari svetovnega miru, da je odločno zavrnila komunizem in odklonila komunistični stranki, da bi vstopila in proniknila v njene vrste. Komunistična stranka v Veliki Britaniji ne predstavlja zdaj resne nevarnosti. Vsak se spominja, kakšen pritisk je na nas izvajala zaradi vstopa v vojno; kako so se obrnili na vrat na nos po nalogu iz Moskve, ko smo se že nepreklično odločili.»

Pri teh besedah je komunistični poslanec William Gallacher vpadel: «To je laž».

Ko je Churchill izjavil, da ni treba posvečati velike važnosti Gallacherjevim medklicem, je nadaljeval: «Popolnoma se zavedam, da mu ne bo povoljno to, kar bom rekel, toda to me ne bo motilo, tudi če se bo še jezil name.

«Ko me je prekinil, sem ravno rekel, da se vsak spominja, kako so komunisti po nalogu Moskve in po nizkotnem kleceplazenju svojih voditeljev označili naš boj na življenje in smrt kot kapitalistično in imperialistično vojno. Spominjamo se, kako so se komunisti trudili — kar pa je zelo malo pomenilo — da bi ovirali našo narodno obrambo, nadalje ne moremo pozabiti, kako bi se mogli mi v letih 1940-41 pogrezniti v ocean in prenehati šteti kot narod, ampak kot Hitlerjevi sužnji, če bi se zanašali nanje.

«Evropa je v mnogo slabšem položaju, kot je bila ob koncu prejšnje vojne».

Pri teh besedah je Gallacher zakričal: «To ni res. Pozivam Churchilla, naj to dokaže.» (Glasni ugovori s strani opozicije).

Churchill je nadaljeval svoj govor z besedami: «Takrat bi nas lahko za večno pomenili. Da bomo mogli to pozabiti, bo potrebno mnogo let. Toda tu v naši domovini komunisti niso važni.

«Pomen delovanja laburistične stranke, je v učinkih, ki jih ima v inozemstvu. Ni dvoma, da je, ko so nas hoteli drugi činitelji oslabiti, prispevala k odporni sili Velike Britanije, kar je ugodno učinkovalo na obeh obalah Atlantika. Zunanji minister Bevin je bil pobudnik vsega tega in njemu moramo pripisati vse zasluge.

Toda velika razlika je v tem, če nisi naklonjen izvestni vladi, ali pa če skušaš povzročiti državljansko vojno v tej državi. Pravijo, «da ima vsak narod vlado, ki si jo zasluži». Očividno to ne velja za primer Velike Britanije». (Smeh in odobravanje).

«Jaz mislim, da bi bilo boljše pustiti, naj si španski narod sam resi svoja vprašanja tako, kakor mi upamo, da bomo urejevali naše zadeve brez vmešavanja iz inozemstva. Zdi se mi, da zadnja francoska vlada ni modro ravnala, ko je zavzela pod pritiskom komunistov tako napadalno stališče do Španije. Neprijetno je videti vlado kake države, ki skuša rešiti politična vprašanja s tem, da usmeri svoje napade proti drugi državi. Posledica tega je bila, da je general Franco pridobil na času».

Niti komunisti v Španiji se ne bi zahvalili inozemskim vladam za njihov poskus, da bi povzročili drugo državljansko vojno. Churchill misli, da je hujskanje Špancev, da odstavijo Franca in istočasno govoriti, da zavezniki ne bodo vojaško posegali, neumnost. Še bolj neumesten je bil poljski ugovor pri organizaciji Združenih narodov. Vsakdo ve, od katere strani je prišla pobuda za to. »Pustimo ob strani prazne besede. Mislim, da je dejstvo, da — milo rečeno — v primeru s Poljsko, vlada v Španiji pod reakcionarnim Francovim režimom svoboda in mnogo večja varnost in sreča za navadnega človeka».

Graja predlogov

Grajal je predlog, po katerem naj bi vsi narodi v organizaciji Združenih narodov prekinili odnošaje s Španijo. To bi imelo za posledico, da bi se vsi Španci oklenili svoje vlade. Če bi odpoklicali poslanike domneva, da bi morali vseeno ostati trgovinski zastopniki ali pa najti kakšen drug sporazum, da bi ostali še nadalje v koristnem stiku z «eno izmed najstarejših in najmanj napadalnih držav Evrope».

Nadalje je Churchill izjavil, da bi morali izvesti svoboden in pošten plebiscit pod nadzorstvom velesil, preden bi dodelili avstrijsko Tirolsko Italiji. Vsako liberalno načelo, ki ga proglača Velika Britanija, govori proti dedelitvi Tirolske proti volji njenih prebivalcev Italiji.

Rekel je, da mu ni znan nobenden drug bolj jasen primer kot avstrijska Tirolska, pri katerem bi lahko izvedli določbe Atlantske listine in listine Združenih narodov pri prebivalstvu na tistem majhnem o dobro ločenem ozemlju.

Churchill je izjavil, da čaka na dan, ko bo mogla Italija spet zavzeti svoje mesto v družbi evropskih narodov. Rekel, je da je storil vse, kar je bilo mogoče, da bi preprečil, da bi Italiji odvzeli njeno mornarico in so posodili Sovjetski zvezi 13 britanskih vojnih ladij, da bi preprečili razdelitev italijanske mornarice. Mnenja je, da bi bilo umestno spremeniti to posojilo v darilo.

Vprašanje Trsta

Churchill je rekel, da prizna važnost vojnih pristanišč za Sovjetsko zvezo. Po njegovem mnenju bi bila internacionalizacija tržaškega pristanišča življenjske važnosti za vso Srednjo Evropo. To, kar sta Velika Britanija in Združene države priznali s tem, da sta sprejeli francoski predlog o Trstu, je mnogo in tri velike demokracije bi morale biti zdaj složne v tej točki.

«Iz vsega tega izhajajo sledeče glavne točke: suverenost narodov, enakopravnost za velike in majhne države pod mednarodnim zakonom in kar zadeva meje spornih ozemelj, bi morali upoštevati želje prizadetih narodov po svobodnih in poštenih plebiscitih. Če se bomo držali teh enostavnih nacel, bomo imeli precejšnjo gotovost za mir».

Naloge zunanje politike

Churchill je dalje rekel, da so laburistični ministri sklenili, da se bodo pogajali s parlamentarno opozicijo ter se strogo držali stališča stranke. Iz dolgega zavezništva med vojno so nastali prijateljski stiki med člani obeh strank, ni pa bilo nikakršne uradne zveze med vlado in opozicijo o vprašanjih zunanjih zadev, razen kakor je Churchill sarkastično dodal, «priložnostne vljudnosti kot n. pr. ko so mi predložili prepis neke objave zelo velike važnosti pol ure pred čitanjem.» (S tem je mislil na nedavno vladno izjavo o egiptovskem vprašanju).

Te besede so povzročile nekoliko hrupa in ministrski predsednik Attlee je prekinil govornika ter rekel, da je sporočil namene vlade o Egiptu Churchillu, Edenu in Stanleyu teden poprej.

Churchall je potrdil, da odgovarja resnici, da jih je ministrski predsednik povabil v Downing Street približno 10 dni prej, da pa so govorili tedaj o Palestini in ne o Egiptu.

«Ministrski predsednik nam je ob tej priliki govoril o Beli knjigi in o poročilu preiskovalne komisije za Palestino, toda takrat ni bil v stanju izročiti nam niti prepisa. V teku pogovora je omenil Egipt. Res je, da sem se sešel z ministrskim predsednikom na hodniku. Prav bil sem ga, naj vstopi v moje sobo, kjer sva izmenjala nekaj besed. Med drugim je omenil besedo «evakuacija».

«Ja sem mu rekel, da se v tej točki ne strinjam. Toda v teh primerih ni šlo za važno posvetovanje. Z opozicijo niso o tem nicesar razpravljali. Francija je po koncu vojni obravnavala svoje zunanje zadeve na narodni podlagi. Združene države, ki jih je izučila pogubna napaka, ki jo je storil Wilson leta 1918, si prizadevajo vključiti v svoje delegacije vidne predstavnike republikanske stranke. Britanska vlada se je pa v zunanjih zadevah držala sovjetskega načela o vladi ene same stranke.»

Churchill je izjavil, da je storila opozicija vse, kar je mogoče, da bi podprla nastop vlade v inozemstvu in da bi dali britanski zunanji politiki kar najbolj vsenarodni značaj. Če bi imela vlada razloge za svoje delovanje, ki jih ni objasnila, upa, da ji bo zbornica oprostila napake, ki bi jih mogla storiti kakor vsak navadni državljan.

Nato je Churchill izjavil, da so dogodki v Grčiji dokazali pravilnost koalicijske politike, ki jo v splošnem izvaja sedanja vlada. Za vsak primer sta dve listini, ki sta neoporečni in izven vsakega dvoma: 1) Poročilo delegacije britanske «Trade Unions», ki je meseca januarja 1945 obiskala Atene in navaja grozodejstva, ki so jih počeli komunisti v mestu. 2) Poročilo francosko-britansko-ameriške komisije, ki je nadzorovala volitve. Ni nobenega dvoma, da so bile te volitve najbolj redne, kar jih je bilo do zdaj v Grčiji in na Balkanu.

Jasno so pokazale, da grški narod ne želi imeti diktatorske oblasti, katere se je polastila komunistična manjšina z revolucijo, izdajo, terorizmom in uboji. Dokazujejo nadalje, da smo imeli prav, ko smo posegli s silo orožja, da bi preprečili tako nesrečo.

Se vedno je mnenja, da bi bilo boljše, če bi izvedli plebiscit o monarhiji takoj po volitvah, kot so prvotno določili. Če bo grški narod glasoval za monarhijo, upa, da bo kralj jasno dokazal, da je služabnik države in nad vsemi strankami in enakopraven do vsch.

Nato je govoril Churchill o Španiji: «Britanska vlada je pokazala modro umerjenost s tem, da se ni vmešavala v notranje zadeve španske države. Nihče od nas ne ljubi Francovega režima. Tudi jaz osebno nisem navdušen zanj, kakor tudi ne za sedanjo britansko upravo.

Italija republika

RIM, 6. junija — Notranje ministrstvo je včeraj ob 5. popoldne javilo sledeče rezultate referenduma iz 34.112 volišč od 35.320 (prva številka pomeni glasove, oddane za republiko, druga za monarhijo):

Piemont 1,217.756 - 919.011; Ligurija 632.313 - 284.160; Lombardija 1,975.906 - 1,145.758; Tridentinska Benečija 191.450 - 33.728; Veneto 1,346.582 - 928.008; Emilija 1,526.838 - 454.589; Toskana 1.280.626 - 506.358; Marche 498.607 - 213.621; Umbrija 301.209 - 117.755; Lazio 619.216 - 677.201; Abruzzi Molise 347.578 - 459.468; Campagna 430.441 - 1,398.623; - Puglie 465.620 - 954.754; Lucania 107.653 - 158.210; Kalabrija 332.404 - 505.415; Sicilija 705.949 - 1,292.100; Sardinija 202.709 - 313.940.

Za republiko je glasovalo 12,182.855 volivcev, za monarhijo 10,362.709. Razlika znaša 1,820.146. Za republiko je glasovalo 54%, a za monarhijo 46% volivcev.

Po vsej Italiji so te vesti sprejeli mirno. Doslej niso zabeležili nobenega incidenta.

Kraljica Maria Josè je v spremstvu štirih princev odpotovala z rimskega letališča v Neapelj, kamor je prispela ob 17.40 in takoj odšla v vilo Maria Pia.

Minister Romita je dejal potem, ko je precital dopisnikom poročilo o izidu ustavnega referenduma, da manjkajo izidi 57 volišč v Campaniji, 9 v Pugli, 31 v Kalabriji, 21 v Siciliji, 15 v Sardiniji, približno 70 v Piemontu, manjše število v Liguriji in več kot 500 v Lombardiji.

Nato se je Romita zahvalil časnikarjem za sodelovanje pri delu za pomirjenje in dodal, da «v tem trenutku ni ne republike niti monarhije, temvec samo Italija, in naj bo kakršna koli naša politična ideologija, moramo skupno delati za njeno vstajenje. Časnikarji bodo prvi v tem delu za pomirjenje in za vstajenje». Na tiskovni konferenci je bil prisoten podpredsednik ministrskega sveta Pietro Nenni, ki je rekel vse, naj sprejmejo odgovor, ki ga je dal narod na referendum v složnosti in pomirjenju duhov za obnovitev države.

Jugoslavija odklonila udeležbo na proslavi zmage v Londonu

LONDON, 6. junija — Predstavnik britanskega zunanjega ministrstva je izjavil v Londonu, da Jugoslavija ne bo poslala svojega zastopstva na proslavo zmage, ki bo prihodnjo soboto v britanski prestolnici.

Predstavnik ministrstva je dodal, da je povzročila jugoslovanska odločitev v britanskih krogih veliko obžalovanje. Izvedeli so, da je jugoslovanska vlada obvestila Veliko Britanijo, da je bilo sedanje zadržanje britanske vlade v pogledu Jugoslavije tako, da jugoslovanski narod ne bi mogel razumeti položaja svojé države, če bi bila zastopana na proslavi zmage v britanski prestolnici.

Francija je našla dušo

Churchill je rekel, da ga je na njegovem nedavnem obisku v Belgiji in na Nizozemskem presenetil velik razmah v obeh državah in naraščajoči tesni odnošaji med njima, sodelovanje med katoliško cerkvijo in skrajno napredno liberalno socialno politiko, splošno zavračanje komunizma in kar ga je najbolj presunilo, velika ljubezen do Velike Britanije.

«Če se bomo odločili biti prijatelji Nizozemcev in Belgijcev, nima nobena država na svetu pravice temu ugovarjati».

Predstraža demokracije

O Franciji je Churchill izjavil: «Bila so obdobja, v katerih je bilo videti, kol da je duša Francije v nevarnosti, toda jaz nisem nikoli izgubil vere v veličino francoskega naroda in Francije.

Srečni smo, da vidimo kako Francija postopoma zavzema svoje mesto kot predstraža svobodnih demokracij sveta. Dostojanstvo in sijaj Evrope ne bi mogla živeli brez močne Francije. Nadejam se, da se bomo trudili, da ohranimo najtesnejše in prisrčne odnošaje z narodi celine, ki so nam bližji, da bi mogli uživati najboljši način življenja in da ne bi spregledali skupne varnosti.

Churchill je rekel, da je zdaj dvoje izrazov, ki izhajata iz predsodkov in ki jih zdaj uporabljajo, da bi prijateljskim narodom preprečili, da se sporazumejo v medsebojno korist. Eden teh je izražanje, da hočejo taki narodi ustvariti blok. Po mnenju komunistov bi bila ustvaritev bloka, če ni komunističen, zločin. Anglo-ameriški sporazum o številnih svetovnih vprašanjih so grajali in ga ožigosali kot «zaroto». Če se dve državi o nečem sporazumeta, kar je pravično, je to «zarota».

«Mi bi morali opustiti te izraze, ki jih uporabljajo samo, da bi zatemnili trezno presojo. Če bodo svobodoljubne narode sveta, to so zahodne demokracije, kakor jih označujejo, odvrnili od njihove narodne skupnosti in naravne povezanosti s praznimi izrazi, ki jih uporabljajo kot «strašila», ne bodo mogli drugo kot obžalovati sami sebe, če bodo ponovno zašli v nesrečo. Opis, ki ga je podal Bevin o stališču sovjetske vlade do zahodnih zaveznikov, ni tak, da ne bi napravil poraznega vtisa v spodnji zbornici.

«V Veliki Britaniji je nastala in se razširila velika zaskrbljenost zaradi zmanjšanja sodelovanja in dobre volje med našo državo in Sovjetsko zvezo. Bila je in je še vedno naša največja želja, da bi čim bolj prijateljsko sodelovali s sovjetsko vlado in sovjetskim narodom. Toda velika večina našega naroda je odobravala, ko je Bevin ugovarjal proti trajni in sistematični gonji z žaljivkami, ki jih je in jih še vedno sipije v svet sovjetska propaganda. Razen komunistov in tistih, ki nimajo poguma, akoravno so taki, da bi se kot take imenovali, je drugih zelo malo, ki se čutijo prizadete po odkritih besedah, ki jih je spregovoril Bevin preteklega meseca januarja in tudi velika večina zbornice se mora strinjati z izjavami v njegovem včerajšnjem govoru».

«Ne pričakujemo od sovjetskega naroda drugega kot dobro voljo, mi pa bomo pomagali z naše strani skupno z drugimi narodi z našimi viri, ki so na razpolago, če bi kdo kratil pravice Sovjetov.

Ko je omenil petdesetletno pogodbo s Sovjetsko zvezo, je Churchill dejal, da bo osebno prispeval k važnosti obstoječe pogodbe. Mogli bi nastopiti hudi časi za pogodbo, kot je to že večkrat bilo, toda bila bi velika nesreča vzeti jo z lahke strani. Prav gotovo je petindvajsetletna pogodba štirih velesil, ki so jo predlagale Združene države za Nemčijo, resnično velik načrt. Bevin je imel prav, ko je rekel, kako koristnejše bi bilo za varnost Sovjetske zveze, če bi Združene države imele prednostno mesto v evropskih zadevah za 25 let, kakor pa, da Sovjetska zveza zatira uporne mejne satelitske države.

«Resnično sem vesel, ko sem doznal, da bomo podprli predlog Združenih držav. Mnenja sem, da so besede, ki jih je izrekel Bevin o tem, posebno zadovoljive».

«Z druge strani ne nameravam prikrivati dejstva, da je sovjetska propaganda in njeno splošno zadržanje napravilo po koncu vojne globok vtis v državi ter se osebe vseh socialnih razredov vprašujejo, če želi sovjetska vlada resnično gojiti prijateljske odnošaje z Veliko Britanijo ter z navdušenjem delati pri obnovi miru, svobode in blaginje vsega sveta.

„Nočemo sprejeti gesel obupa, ki bi Evropo razdelila na dva sovražna tabora"

Ministrski predsednik izjavlja, da nihče nima pravice ugovarjati, če ima Velika Britanija prijateljske odnošaje s svojimi sosedi, želi pa si prijateljstvo vseh držav sveta

Po Churchillovem govoru je spregovoril britanski ministrski predsednik Attlee. Dejal je, da so v pogledu potsdamskega dogovora težkoče v tem, da medtem ko Angleži mislijo, da predstavlja ta dogovor samo temeljna načela, so Sovjeti vztrajali na strogem dobesednem tolmačenju dogovora in odklanjali vsako elastičnost, ki bi dovoljevala, da bi se lotili spremenljivih okoliščin.

«Mislim — je dejal Attlee — da ne upoštevajo duha, s kakršnim smo se tega lotili v Potsdamu.

«Mislim, da je ena izmed naših največjih težav v tem, da bi naše sovjetske prijatelje poskušali seznaniti z načinom, kako o stvareh razpravljamo v zahodnih demokracijah. Mislim, da vsi lahko razumemo sum, ki vlada pri Sovjetih. Ta sum izhaja iz zgodovine, in sicer ne samo iz zgodovine zadnjih 20 let.

«Spomniti se moramo na ozračje sumničenj, ki je vladalo ves čas carističnega režima; naše težave pa so v tem, da bodo Sovjeti razumeli, da je v tej državi več kot en sam glas želel, da bi bili prisotni tu v poslanski zbornici in da bi poslušali naše razprave. Če ima nekdo govor in v njem ostro napade mene in moje prijatelje, bi se Sovjetom zdelo, da je to na neki zagonetni način glas vlade. Zdi se, da se ne zavedajo, da je bistvo zahodnih demokracij v tem, da imamo vlado in opozicijo ter mnogo glasov.

«Pred dnevi sem nekemu Sovjetu, ki precej dobro pozna našo državo in ki me je izpraševal, čemu so naši časopisi do Sovjetske zveze tako neprijazni dejal: «Ničesar ne morem storiti. Svobodni so. Tudi do mene so neprijazni. Vsakogar lahko napadejo.»

«Ni mogel razumeti da listi, ki napadajo Sovjetsko zvezo in tudi vlado znečem, kar je na ta ali drugi način odraz vlade. To je ravno tisto, kar so označili z železnim zastorom. To je zastor med mišljenji. Kadar koli se sestanem z našimi sovjetskimi prijatelji, jih povabim, naj se sestanejo z nami, da se medsebojno svobodno pogovorimo. Trdno sem prepričan, da je to danes v svetu največja potreba. Mislim, da moramo na sovjetski narod gledati kot na narod ki se je do neke meje rodil ter živel v temnem gozdu in ki se zdi, da ne more doumeti sončne svetlobe, vetra in zraka svobodne demokracije; pravim, da bi bilo usodno, če bi na kakršen koli način poostrili črto, ki deli vzhodno in zahodno Evropo. Skučati moramo, da bodo to razumeli kljub mejam in da dosežemo medsebojno razumevanje. Istočasno moramo skušati razumeti sovjetsko mišljenje in zgodovino in zakaj se Sovjeti tako obnašajo.»

V pogledu Nemčije je Attlee dejal: «Nočemo delati na prisilni razdelitvi Nemčije. Mislim, da bi bila blaznost, razen v primeru, če bi šlo za zvezno Nemčijo, ki bi se lahko osvobodila uniformiranosti in «supercentralizacije», ki sta predstavljali prokletstvo ne samo načističnega, marveč tudi prejšnjih režimov. «Istočasno skušamo na najboljši način razviti demokratske ustanove v Nemčiji, ker državo ni mogoče postaviti na noge z napori, ki prihajajo iz tujine.

«Ne mislim, da bomo morali o sedanjem položaju na svetu soditi popolnoma pesimistično».

«Nemčija mora sama najti svojo rešitev.»

V pogledu odnošajev Velike Britanije z zahodnimi državami je Attlee izjavil: «Nočemo sprejeti besede obupa, ki bi razdelila Evropo v dva ločena tabora. Dovolite mi, da v tem pogledu povem, da verujemo v najožje sodelovanje z našimi prijatelji iz vseh zahodnih držav, z Belgijo, Nizozemsko, Skandinavijo, predvsem pa s Francijo.

«Povsem naravno in umljivo je, da moramo biti dobri prijatelji s temi sosedi, s katerimi imamo skupne misli in zgodovino; mislim, da nihče nima razloga ugovarjati, če smo v prijateljskih odnošajih s svojimi sosedi.»

O Španiji je Attlee dejal: «Pravo vprašanje, ki si ga moramo zastaviti je, kakšen bi bil za nas najboljši način, da damo španskemu narodu možnost, da odloča in si izbere pošteno vlado. To je stara španska želja, ker mislim, da so imeli Španci v teku več let mnogo slabih vlad, španski narod pa vedno močno odgovarja na tuje vmešavanje. Dejstvo, da se rešimo slabe vlade, pa še ne pomeni, da se avtomatično pojavi boljša» (Smeh in ironično odobravanje konservativcev).

V komentarju o torkovih govorih je Attlee grajal tiste ljudi, ki so potovali po tujini in vse stvari videli takšne kot jih vidijo Sovjeti. Dejal je, da je boljše gledati z britanskega vidika kolikor pa je mogoče, pa je treba skušati razumeti tudi mišljenje drugih.

Položaj vlade in opozicije

V odgovor na Churchillove opazke o posvetovanju z opozicijo je Attlee izjavil, da ostane odgovornost na vladi in da ne misli da želi opozicija zavzeti odgovornega stališča, ne da bi imela oblast. «Nisem prepričan, da bi bil Churchill zadovoljen, če bi nosil preveč odgovornosti, ko je v opoziciji. Nasprotno mislim, da se večkrat veseli, da je «nekoliko neodgovoren» (Smeh).

Attlee je nato dejal, da so po njegovem mnenju na Japonskem opravili potrebno začetno delo in da dela general McArthur s svojo upravo veliko uslugo vsemu svetu. Attlee je dodal, da so ga vprašali, če ima Velika Britanija na Japonskem političnega predstavnika. Vlada je že izbrala A. D. F. Gascoigna, višjega uradnika zunanjega ministrstva, ki bo v nekaj dneh odpotoval na Japonsko, kjer bo prevzel posle voditelja britanske zvezne misije, ki so jo ustanovili 1. januarja.

Njegove glavne naloge bodo, da varuje britanske koristi in ohrani ožje sodelovanje z generalom Mac Arthurjem in drugimi britanskimi oblastmi na Japonskem.

Britanska politika do Kitajske je v tem, da store vse, kar je mogoče, da ustvarijo ugodne pogoje za trgovino. V korist kitajskega narodi želi Velika Britanija, da bi v kratkem prišlo do trajno močne in zedinjene Kitajske.

Attlee je zaključil: «Ne mislim, da bomo morali o sedanjem položaju na svetu soditi popolnoma pesimistično. Če pogledate nazaj v zgodovino drugih poizkusov za sporazume, boste naletili na enake težkoče kot jih moramo prebroditi zdaj. Prepričali se boste tudi, da so vse premagali. Mislim, da pri premagovanju teh težkoč nihče ne bo imel večjega deleža, kot naš zunanji minister.»

O pogubnosti komunizma

V Kanadi in Združenih državah je imela malo prijateljska sovjetska propaganda nasproten učinek, kot ga je želela. Peščica spretnih in izurjenih oseb, ki drže v svojih rokah 180 milijonov sovjetskih državljanov, bi storila bolje, da bi se podrobnejše poučila o zahodni demokraciji.

Ne more biti v interesu Sovjetske zveze, da nadaljuje z izzivanjem Združenih držav, noben narod na svetu ni tako počasen v odobravanju sovražnih čustev proti tujim državam, kot je ameriški. Noben narod, katerega čustva so enkrat odtujena, jih ne more z večjo težavo spet pridobiti.

Ameriški orel je velika in močna ptica s strahotnim kljunom. Mirna je, a Gromika vedno posiljajo, da jo nadleguje. Orel ostane vedno miren, toda bila bi velika zmota misliti, da orel ne doživija ničesar v svojih prsih. (odobravanje). Tvegam dati svoj prijateljski nasvet staremu vojnemu tovarišu maršalu Stalinu. Tudi tu, v naši mirni skupnosti nazaduje sovjetska propaganda. Nisem mislil, da je možno, da bi bili Sovjeti v enem samem letu zmožni napraviti toliko zla sami sebi ter ohladiti toliko prijateljskih čustev v svetu, ki govori angleški jezik.

Moramo se tudi zavedati, da je sovjetsko vlado v njenih odnošajih z drugimi državami v veliki meri ovirala komunistična peta kolona. Nekatere države so, ki omahujejo, države, kjer snujejo komunistične organizacije prevzem oblasti. Če dosežejo komunisti uspeh, bo država uničena in postane satelit.

Toda komunistična peta kolona ne dela drugega kot zlo Sovjetski zvezi.

Upam, ko bodo spoznali tehnično in sedanji način kot nekoristen interesom in veličini Sovjetske zveze, jih bodo odstranili ter bo nastopil razumnejši duh dobrega sosedstva; v tem primeru bomo pripravljeni pozabiti preteklost.

Tudi vohunska mreža komunistov je, katere omejeni pojav v Kanadi je trenotno ustvaril globok vtis v javnem mnenju preko Atlantika. Ta odkritja, ki niso popolna, so razburila ves kanadski dominion. Samo ob sebi je umevno, da so mnoge države skušale in skušajo doseči podatke o namenih drugih držav.

V tem ni ničesar posebnega, toda razlika med sovjetskim sistemom in drugimi je v tem, da oni ne zapeslijo svojih agentov. Vprašanje verske zaslepljenosti je žrtvovati same sebe in svojo domovino zaradi komunistične utopije».

Churchill je nadaljeval, da se osebe, ki so okužene s komunističnim črvom, ne obotavljajo izdati svoje domovine».

«To je značilno — je dodal Churchill — da je sovjetsko vohunstvo nevarno, kakor je njihova propaganda neznatna in otročja.

Mnogo resnejši kot vsa vprašanja propagande in vohunstva so dogodki v Evropi.

Churchill je izjavil, da so ga grajali, ker je ostro kritiziral sovjetske zahteve po Curzonovi črti. Z ozirom na Curzonovo črto je dejal, da je mnenja, da predstavlja pravično mejo med Sovjetsko zvezo ter bi morala Poljska dobiti nadomestilo na račun Nemčije, naj si bo na Baltiku, kot na zahodu ter dalje proti Odri in vzhodni Nišavi.

«Če smo se zmotili v teh odločitvah, nas morajo soditi po strašnih nemirih in sporih, v katere smo bili zapleteni. Toda zdaj nismo pri Curzonovi črti. Ni vprašanje o črti na Odri, dokler je Poljska pod nadzorstvom. Sovjetska meja poteka od Stettina na Baltiku, po predmestjih Trsta, po Jadranu in mnogo južneje od tega».

Churchill je dejal, da ne bo sovjetizacija segla na severu do Odre, ampak na Labo.

«To je strašno dejstvo v zgodovini Evrope in bi bil višek pomanjkanja modrosti, če bi hoteli to spregledati».

«Ni samo to, da se je pomaknil železni zastor od Baltika do Jadrana ampak za tem zastorom so ozemlja na katerih so prestolnice vzhodne in Srednje Evrope in mnoge starodavne države in narodi, kjer prebiva skoraj tretjina evropskega prebivalstva, ne da bi računali se Sovjetsko zvezo.

«Če bo kdaj, bodo na tem velikem ozemlju zasejali seme nove svetovne vojne. Lahko ste prepricani, da komunizacija in sovjetizacija tega ogromnega prostora Evrope proti volji narodov v vseh krajih, ne bo stalna, ne bi dala povod nesrečam in s[illegible], kakršne si z grozo predstavljamo.

(Nadaljevanje na str. 2)

Churchill nadaljuje

Železni zastor na vzhodu

«V sedanjem trenotku vodi vse to ista skupina spretnih ljudi, komisarjev Kremlja, ki izvajajo že despotsko oblast v svojem mogočnem imperiju.

«Iz Bevinovega govora jasno izhaja, da se zdaj stremi politika sovjetske vlade samo za tem, da bi zavlekli vse dokončne mirovne sporazume in preprečili narodom zahodne in vzhodne Evrope, da sklenejo prijateljske kulturne in gospodarske stike, kar si mnogi želijo.

«Površnemu opazovalcu se zdi, da deluje čas v prid Sovjetom, ker čim bolj bodo odlagali svobodno in mirno ureditev v Evropi, tem več bodo imele časa sovjetske sile in komunistične organizacije, da bodo odstranile kakršen koli činitelj, ki bi oviral njihove zamisli in ki bi si drznil pokazati se v tem prostranem prostoru.

«Prebivalstva baltskih držav ne moremo primerjati s predvojnim časom. Pretrpeli so dvojno «likvidacijo», po zaslugi Nemcev in Sovjetov. Pravijo, da je ostalo od predvojnega prebivalstva Pomorjanske samo tretjina.

«Za komunizacijo in sovjetizacijo celotnega sovjetskega zasedbenega področja Nemčije izvajajo vse napore.

«Zdi se mi, da so Poljski odrekli vsako svobodno izražanje narodne volje in je istočasno pod najstrožjim nadzorstvom svoje vlade, ki jo vodijo socialisti in ki si ne upajo razpisati svobodnih volitev, še manj pa volitve pod nadzorstvom velesil».

«Izgleda, da je žaloigra Poljske neskončna. Mi, ki smo stopili v vojno za njeno obrambo, gledamo z bolestjo na čuden izid naših naporov.

«Avstrija in Madžarska trpita lakoto, sključeni pod težo velikega števila tujih čet. Strinjamo se z Bevinom v vsem, kar je rekel o tem včeraj zvečer.

O Češkoslovaški je Churchill izjavil, da gre tu za poseben primer in da zaenkrat sprejema Benešev izjavo, po kateri je naloga Češkoslovaške, da posreduje med Sovjetsko zvezo in zahodno Evropo.

«Za vse ostalo pa je položaj resen in bolestno vznemirljiv».

«Vse to vodi do nemškega vprašanja. Dve petini nemškega prebivalstva sta vzhodno od železnega zastora. Tako se znajdemo pred dejstvom, da — kot vse kaže — nastajata dve Nemčiji: prva približno po sovjetskem vzorcu in za sovjetske koristi, druga pa po vzorcu zahodnih demokracij.

«Potsdamskim sklepom, ne bi nasprotovalo, če bi britanska vlada posnemala ameriško in ne bi dovolila nadaljnjega prenosa nemških tovarn in naprav v Sovjetsko zvezo z ozemlja, ki je pod njenim nadzorstvom, razen izmenjave primernih količin živeža za Nemce, od česar so odvisna stevilna njihova življenja.

«Neumno bi bilo, če bi Nemcem odvzeli sredstva, ki jim služijo za preživljanje, potem pa odvzeli našim otrokom kruh, da bi jih lahko obdržali pri življenju.

«Nas in Američane bi veselilo, da bi dosegli med seboj sporazum o splošnih mirovnih pogojih z nemškim narodom, tudi če je še tako razcepljen in zmanjšan, ne moremo pa misliti, da lahko pridemo do tega. Medtem lahko storimo le to, da s Sovjetsko zvezo na realistični podlagi razpravljamo o položaju.

«Mi in Združene države ne moremo dovoliti, da bi zmeda in siromaštvo še nadalje, in brez konca vladalo v naših zasedbenih področjih».

Vtis Smutsovega govora

Churchill je dejal, da ga je govor, ki ga je imel pretekli teden po radiu maršal Smuts, globoko presunil. (Pri tem so vsi člani parlamenta obrnili poglede na galerijo, kjer je sedel Smuts, in od vseh strani dvorane je bilo slišati mrmrajoče odobravanje.

Churchill je nato izjavil, da mora biti pravici zadoščeno; ko pa bodo krivci kaznovani, bi se morali držati izreka Edmonda Burkeja: «Ne moremo soditi vsega naroda».

«Z narodi, ki bi bili stalno izključeni iz človeške družbe, ne bi bilo mogoče zasnovati novega sveta in nove Evrope. Dokler bo naš narod lahko vplival na tok miru, bomo skušali rešiti nemški in japonski narod ter ju vključiti v ustroj svobodne in civilizirane demokracije. Zamisel, držati milijone in milijone ljudi v nekem «podčloveškem» stanju med zemljo in peklom do njihove smrti, ali dokler ne bi sprejeli komunizma, ali pa bili ponižani v položaj sužnjev, bi služila le gojitvi moralne kuge in verjetno vojni.»

«Za nemški narod moramo storiti vse, kar nam je mogoče; ko bodo krivci kaznovani, moramo maščevanje opustiti. Nevarnost za evropski mir je nadaljevanje degeneracije, kateri gre naglo nasproti vsa Evropa».

Churchill je dejal, da bi zadnjo vojno s previdnostjo lahko preprečili (ironični vzkliki na strani laburistov).

Soglaša, da se sestava mirovnih pogodb s sovražnimi državami, ki so se brezpogojno predale, ne more zavlačevati v nedogled.

«Nič ni bolj drago in brezplodno kot maščevanje. Morali bomo skeniti mir z Nemčijo in tistimi deli Nemčije, ki so pod našim nadzorstvom ter z Italijo, ki je bila v zadnjih dveh letih vojne naša zaveznica.

«Če tega miru ne bo mogoče skleniti s pogajanji med zavezniki, menim, da je treba vprašanje predložiti organizaciji Združenih narodov in da mora 21 držav, ki so se udeležile te vojne, najti najboljšo rešitev, toda v najkrajšem času.

«V to svetovno organizacijo moramo polagati zadnje upanje. Če bi nam rekli, da bi jo ta postopek razbil in da bi mogla nastati delitvena crta med Sovjetsko zvezo in državami, ki so pod njenim nadzorstvom na eni strani ter ostalim svetom na drugi strani, izjavljam, da bi bilo to po vseh poskusih, poskusih, ki so bili zaman boljše, kot pa ponižno sprejemati stalno slabšanje svetovnega položaja.

Boljše je imeti združeni svet kot razdeljenega, toda še vedno je boljše imeti razdeljeni svet, kot pa uničenega. Iz tega ne sledi, da v razdeljenem svetu ne bi mogli ohraniti ravnovesja, od katerega bi bil mogoč nadaljnji napredek do združitve.

«Vsaka stvar je boljša, kot pa stalna degeneracija v srcu Evrope».

Churchill se je skliceval na dobo, ki je sledila prejšnji vojni, ko so državnike grajali zaradi dolgega odlašanja in trdega ravnanja s premaganci, ki so mir sklenili 7 mesecev po koncu sovražnosti.

Minulo je že 10 mesecev in nihče ne more reči, kdaj bodo sklenili mir in vzpostavili odnošaje s premaganimi državami. Romunija, Bolgarija, Avstrija in Madžarska nimajo miru in tudi Italija, ki se je pozneje borila ob naši strani, ga nima. Tako ne moremo dalje. Bevin je dejal, da bo izvedel še en poskus, da doseže rešitev. Vsi se resno nadejamo, da bo imela pariška konferenca uspeh; gotovo pa je potrebno, da se vprašamo, kakšno stališče bi morali zavzeti v primeru, če ne bi mogli doseči nobenega sporazuma, ki bi ga lahko odobrila moralna zavest sveta.

«Evropa je v mnogo slabšem položaju kot je bila ob koncu prejšnje vojne. Vlada pomanjkanje, sovraštvo in nered. Ne bi smeli predolgo odlašati. Ali bi hoteli morda izvajati največjo strogost do premagancev, ki bi ji sledila doba, v kateri bi jim dovolili, da se spet oborožijo?»

Ob zaključku je Churchill dejal: «Pustimo, naj Nemčija živi in naj bosta Avstrija in Madžarska svobodni. Pustimo naj Italija spet zavzame svoje mesto v evropskem ustroju; pustimo, da se Evropa zmagoslavno dvigne in da s svojo močjo in zedinjenostjo zagotovi mir na svetu». (Odobravanje opozicije).

Zaključek debate o zunanji politiki

Ob zaključku dvodnevne debate o zunanji politiki je zunanji podtajnik Hector McNeil včeraj zvečer med ploskanjem zbornice dejal, da bo zunanji minister Bevin vztrajal pri poskusu, da bo dosegel sporazum s sovjetskim zaveznikom, vendar ne s pomočjo odpovedovalne politike.

«Pustiti stvarem svoj tok» v eni generaciji je ze preveč, je dejal McNeil. «Na drugi strani ne bo storil ničesar, kar bi mogli tolmačiti kot poskus, da se Sovjetsko zvezo oropa njenega mesta na soncu».

Nihče, je izjavil McNeil, ni mogel dokazati, da naj bi imela Velika Britanija sovražne namene do Sovjetske zveze. Ali resnično zahtevajo od nas, da verjamemo, da se Sovjeti bojijo našega napada? Nobena vlada v Veliki Britaniji, ki bi imela tak namen, ne bi mogla preživeti enega dne. Zunanji minister ne simpatizira in ne goji nikakega načrta, ki bi bil sovražen do Sovjetov. Opetovano je izjavil, da je složen s sovjetskimi nameni, da obdržijo na svetu mesto, ki so si ga pridobili s svojim obdržanjem kot svetovna sila med vojno.

WARREN R. AUSTIN novi ameriški zastopnik pri Varnostnem svetu

Washington, 6. junija

Predsednik Truman je določil republikanskega senatorja Warren R. Austina iz Vermonta za namestnika Edwarda Stettiniusa kot predstavnika Združenih držav pri Varnostnem svetu organizacije Združenih narodov.

POLJSKO SODELOVANJE PRI MIMOHODU ZMAGE

London, 6. junija

Britanski zunanji podtajnik Hector McNeil je v ponedeljek izjavil v spodnji zbornici, da je začasna poljska vlada pristala na britansko povabilo, da pošlje v Veliko Britanijo odposlanstvo poljskih oboroženih sil, ki se bo udeležilo mimohoda zmage, ki bo 8. junija v Londonu.

Obnova porušenega Stalingrada

Vodja stavbnega oddelka za obnovo Stalingrada, arhitekt Simbrišev, razlaga načrt za obnovo v vojni uničenega mesta arhitektu Fialki, katerega so pravkar odpustili iz službe v Rdeči armadi. Nove stanovanjske hiše, ki jih gradijo za delavce, v Stalingradu, nam kaže slika v desnem kotu.

Zunanji minister Bevin o italijanskih reparacijah

Britanija ne more soglašati, da bi Italija z njenim denarjem plačevala vojno odškodnino

LONDON, 6. junija. — V torkovem govoru, s katerim je britanski zunanji minister Ernest Bevin otvoril zunanjepolitično razpravo v spodnji zbornici, se je dotaknil tudi vprašanja italijanske vojne odškodnine. V naslednjem priobčujemo popolno besedilo njegovih izvajani. Minister Bevin je dejal:

«Po sovjetskem stališču zavezniške velesile, ki niso doživele sovražnega vdora, ne razumejo želje Sovjetske zveze po odškodnini za uničenja, ki so jih tam povzročile italijanske sile. To je nepravično podtikanje. Do tistih, ki so doživeli vdor — do narodov Sovjetske zveze in Grčije, da navedem samo dva — gojimo resnično simpatijo; dobro pa vemo tudi, koliko je trpelo prebivalstvo Malte in koliko mož nas je stal vstop Italije v vojno v trenotku največje nevarnosti, ko smo se znasli sami. Vlada Njegovega Veličanstva je imela ogromne stroške za obnovitvena dela na tem junaškem majhnem otoku.

Sovjetska zveza je prikazala, da bi zmanjšanje stroškov za britansko in ameriško zasedbo v Italiji lahko dalo Italiji možnost, da bi zadostila zahtevam po vojni odškodnini, ki jih je predložila Sovjetska zveza. Ta trditev kaže, bi rekel, popolno nepoznanje gospodarskega in finančnega položaja Italije, katere dolg za dobave in pomoč, ki so ji jo dale Velika Britanija, Združene države in ustanove UNRRA, znašajo približno 300 milijonov sterlingov. Poleg tega bo Italija morala prenesti ogromen primanjkljaj v svojem računskem zaključku o plačilih, primanjkljaj, ki ga cenijo na 250 milijonov šterlingov za letošnje in 100 milijonov šterlingov za prihodnje leto. Tudi predvojno vrednost italijanskega izvoza ni dosegala več kot 65% uvoza. Razliko so krili z devizami izseljencev, dohodki turizma in tujimi posojili.

«Zatrjevali so, da bi z zmanjšanjem stroškov naše zasedbe lahko plačali zahtevano vojno odškodnino. Pojavlja pa se vprašanje: ali se je neugodni denarni položaj Italije v zamenjavi poslabšal zaradi naše zasedbe? Odgovarjam, da prisotnost britanskih in ameriških sil v Italiji ne stane Italijo niti enega dolarja ali šterlinga v tuji valuti. Plačilo smo dobivali samo v lirah svoja naročila pa smo plačali v zahtevani valuti. Če bodo od Italije zahtevali plačilo vojne odškodnine bodisi v strojih ali industrijski opremi, ali v blagu sedanje proizvodnje, bo njena zmožnost za preskrbo tujih valut občutno zmanjšana in pomoč, katero bo prisiljena zahtevati iz tujine, se bo v enaki meri zvišala. To ni visoko gospodarstvo, pač pa so gola dejstva.

Vlada Njegovega Veličanstva ne more soglašati, da bi prispevek dobili na ta način, da bi koncem koncev prenesli njena posojila in njen denar, na račun vojne odškodnine, ki jo mora plačati Italija, na tretje vlade. Naša politika do Italije ima predvsem namen, da jo privede na stopnjo, da bo mogla plačati to, kar so ji dobavili kot pomoč in drugič, pomagati, da spravi svoje gospodarstvo na mirnodobko ravez. Končno, da bi prenesli vsak presežek vojne opreme in vojnih strojev, ki za gospodarstvo v miru niso potrebni.

Menim, da po zdravi pameti in pravičnosti ni mogoča hoditi po drugi poti.

BYRNESOVE IZJAVE

Washington, 5. junija

Ko so včeraj zunanjega ministra Byrnesa na tiskovni konferenci vprašali, ali so dosegli kakšen napredek v vprašanju Trsta in ali o njem razpravljajo namestniki zunanjih ministrov na sedanjem zasedanju v Parizu, je odgovoril, da namestniki zunanjih ministrov preučujejo vsa vprašanja, o katerih ni uspelo doseči soglasja na zadnji konferenci, da pa ne more o njih ničesar izjaviti.

Byrnes je izjavil, da še upa, da bodo izvedli poizvedbe o demilitarizaciji Nemčije v vseh štirih področjih, da pa ne more reči, ali so v ta namen storili nove korake. Dodal je: «Zavezniška nadzorstvena komisija bo razpravljala o tem vprašanju na prihodnjem sestanku».

O premogu za Francijo je minister izjavil, da so Združene države dobavile Franciji okrog 60.000 ton od svojih vojaških rezerv v Nemčiji za mesec junij, da je Velika Britanija dala na razpolago okrog 100.000 iz svojih rezerv, in da so okrog 195.000 ton poslali iz Združenik drzav meseca maja in v prvih dneh junija.

Na vprašanje, ali so kaj storili za dobavo premoga Italiji, je minister dejal, da zunanje ministrstvo še ni prejelo take prošnje.

Byrnes je tudi izjavil, da so Združene države in Portugalska dosegle sporazum za nadaljnjo uporabo letališča Santa Maria na Azorih še za 18 mesecev in je dodal, da Združene države ne nameravajo doseči trajnih oporošč na Azorih. Za bodočnost ni drugih obvez kakor za teh 18 mesecev. Nadalje je James Byrnes izjavil, da ni mnenja, da bi bil kakšen vzrok, zaradi katerega naj bi odložili prihodnje zasedanje konference zunanjih ministrov štirih velesil, ki se bo pričelo 15. junija v Parizu. Byrnes je dodal, da bo odpotoval verjetno v Pariz 14. junija z letalom in ga bosta spremljala senatorja Connaly in Vandenberg ter svetovalci. Potrdil je potem, ne da bi govoril o podrobnostih, to, kar je objavil Bevin v spodnji zbornici, in to je, da je predložil britanskemu, sovjetskemu in francoskemu zunanjemu ministru predlog za mirovno pogodbo z Avstrijo.

Po volitvah vprašanje ministrskega predsednika

Socialisti bi pod določenimi pogoji podprli Bidaulta

PARIZ, 5. junija — Tajnik francoske socialistične stranke Daniel Mayer je v ponedeljek zvečer izjavil, da bi njegova stranka podprla imenovanje sedanjega zunanjega ministra Georgesa Bidaulta za ministrskega predsednika, če se uresničijo določeni pogoji.

V svojem radijskem govoru je dejal: «Če bo Bidault dobil podporo treh največjih strank, ga socialisti ne bodo ovirali. Vprašanje je, da najdemo človeka, ki bo sposoben ustvariti zvezo treh strank».

Mayer je s tem odgovoril vodilju ljudskega republikanskega gibanja Mauricu Schumannu, ki je nekaj prej v radijskem govoru zahteval za svojo stranko pravico, da postane Bidault ministrski predsednik.

«Reuter» poroča, da je po zadnjih podatkih za 575 izmed 586 sedežev nove ustavodajne zbornice ljudsko republikansko gibanje (napredni katolicani) dobilo 166 sedežev, komunisti pa 150 sedežev. Socialisti imajo 125 sedežev, radikali 45, skrajna desnica 35, zmerni 25, kmečka stranka 8, stranka alžirske neodvisnosti 11, ostale stranke prekomorskih ozemelj 10 sedežev.

Pariška radijska postaja je včeraj zvečer objavila, da bo imela nova francoska ustavodajna zbornica v torek svojo prvo sejo.

Doznavamo, da se bodo sestali predstavniki strank v nedeljo ali ponedeljek, da bodo razpravljali o razdelitvi resorov v novi vladi ter o imenovanju ministrskega predsednika.

Eden izmed voditeljev ljudskega republikanskega gibanja Francisque Gay se je včeraj sestal s komunističnima voditeljema Mauriceom Thorezom in Jacquesom Duclosom.

DE GASPERI
predsednik italijanske vlade

PRED ZASEDBO HARBINA

Proti Harbinu, drugemu mestu Mandžurije, se pomika sedem oddelkov nacionalistov; najbližji oddelek je oddaljen od njegā manj kot 4 km. Padec mesta pričakujejo vsak hip.

Komunisti se pripravljajo na odpor.

Lord Stansgate odpotoval na posvetovanje v London

Njegov odhod ne pomeni prekinitve anglo-egiptovskih pogajanj

KAIRO, 6. junija. — Britanski minister za letalstvo lord Stansgate, vršilec poslov voditelja britanske delegacije za revizijo pogodbe z Egiptom, je v nedeljo z letalom odpotoval v London.

Lord Stansgate se je pred odhodom sestal z egiptovskim ministrskim predsednikom Sidki paso, ki mu je zagotovil, da njegov odhod ne pomeni prekinitve pogajanj in da se položaj ni bistveno spremenil. Po sestanku je Sidki paša izjavil, da ni razloga, da bi izgubil optimizem o ugodnem zaključku pogajanj.

V nekem poročilu, naslovljenem na egiptovsko senatno komisijo za zunanje zadeve potrjujejo, da je glavni razlog trenotnih različnih pogledov vprašanje ukrepov za obrambo Egipta. Britanska delegacija vztraja namreč na tem, da se v novo pogodbo z Egiptom vstavi obveznost takih ukrepov in da ta obveznost ne bi veljala le v primeru vojne, marveč v vsakem primeru izrednega mednarodnega stanja.

LORD STANSGATE
Prispel je v London

Indijske stranke preučujejo britanski načrt

Nezadovoljstvo Sikov

NOVI DELHI, 5. junija — Predsednik indijske kongresne stranke Maulana Abul Kalam Azad je prejel pismo podkralja lorda Wavella, v katerem mu odgovarja na nekatere ugovore, ki jih je o predlogih začasne indijske vlade iznesel izvršni odbor kongresne stranke.

Izvršni odbor muslimanske zveze se je v ponedeljek sestal v Novih Delhih. Razpravljal je o predlogu britanske misije. Svet zveze se bo sestal danes.

Predvidevajo, da bodo sklepi izvrsnih odborov muslimanske zveze in kongresne stranke ter načela načrta za Indijo, ki jih je iznesla britanska vladna misija, predložili misiji do 10. junija. Menijo, da bodo dva dni pozneje predložili končne izide o delu misije.

Radijska postaja Novi Delhi je v soboto javila, da je narodni odbor Sikov odobril predlog, s katerim vabijo vse indijske narodne stranke ter vse sikovske sekte, da se uprejo predlogom, ki jih je stavilo odposlanstvo britanske vlade v pogledu bodoce indijske ustave.

Odbor je sklenil, da bo v znak protesta sklical konferenco Hindustancev, muslimanov in Sikov severnih pokrajin Indije.

ODKRITJE TAJNE NEMŠKE ORGANIZACIJE

Herford, 6. junija

Posebni dopisnik agencije «Reuter» poroča, da je britanska policija onemogočila novo organizacijo nemškega tajnega gibanja. Aretirala je 35 njenih voditeljev, izmed katerih je vecina prej vodila organizacijo Hitlerjugend.

Organizacijo, ki se je sama nazivala RANA (radikalni nacionalisti), so v glavnem ustanovili za delovanje proti britanskim zasedbenim silam in za sirjenje nemira med ljudstvom. Poizkušala je izpodkopati nemške mladinske organizacije, ki jih je dovolila vojaska uprava; vanje je skušala vriniti vohune. Voditelje in člane tajne organizacije so aretirali na področju Luneburga, 50 km jugovzhodno od Hamburga, kjer so si bili uradniki vojaške uprave že šest mesecev na jasnem o obstoju tajne organizacije.

Nepričakovani vdor policije v stanovanja osumljencev (13. maja) je odkril, da je imela organizacija tajno službo, ki se je ukvarjala s civilnimi in vojaskimi zadevami.

Aretirance so postavili pred vojaško sodišče v Lüneburgu, kjer so se v ponedeljek prvič zagovarjali. Stari so večinoma 18 do 21 let.

RAZPRAVA PROTI MIHAJLOVIČU

Beograd, 6. junija

Na razpravi proti Mihajloviču, ki bo kakor je že bilo najavljeno 10. junija, bo sojenih tudi 23 bivših jugoslovanskih ministrov in uradnikov med katerimi so bivši ministrski predsednik Božidar Purić, bivši vodja beograjske policije Drago Jovanović in bivši ministrski predsednik Slobodan Jovanović. Nekaj obtoženih bodo sodili v odsotnosti.

EKSPLOZIJA V KRAGUJEVCU

Beograd, 6. junija

«Tanjug» poroča, da je bila v tvornici orožja v Kragujevcu eksplozija. Več oseb je mrtvih in nekaj ranjenih. Mesto in zavod sta utrpela škodo. Oblasti vodijo preiskavo. V Kragujevac je prispel podpredsednik vlade Kardelj, da si ogleda škodo.

ZASKRBLJENOST MADŽARSKEGA MINISTRSKEGA PREDSEDNIKA

London, 6. junija

Madžarski ministrski predsednik Nagy je v nedeljo govoril na zborovanju stranke malih posestnikov. Izrazil je svojo zaskrbljenost zaradi počasnega napredovanja pogajanj za mirovne pogodbe. Pri malih narodih — je izjavil — rastejo znaki negotovosti tem bolj, čim bolj počasi izginjajo svečana načela, ki so jih objavili lansko leto. Nato je dejal, «Madžarska premišljuje o primernosti, da bi predložila nacionalna vprašanja neposredni pozornosti voditeljev anglosaških sil, kakor je to že storila glede Sovjetske zveze».

Nagy ni omenil vesti, da misli odstopiti, če stranki ne bodo dovolili večje udeležbe pri vladni aktivnosti.

KONGRES BRITANSKE LABURISTIČNE STRANKE

London, 6. junija

Menijo, da bodo na letnem kongresu laburistične stranke, ki bo 10. junija v Bournemouthu, v glavnem razpravljali o zunanji politiki britanske laburistične vlade in o stališču do Francove Španije. Letošnji kongres bo prvi, odkar so laburisti prišli na oblast.

Govorila bosta zunanji minister Bevin in državni minister Noel Baker. V teku tega tedna bo Bevin v glavnem v borbi s konservativno opozicijo.

Eksplozijo atomske bombe bodo oddajali po radiu

WASHINGTON, 6. junija. — *V prihodnjem juliju od priliki skupnih operacij vojske in mornarice Združenih držav na otočju Bikini v Pacifiku bodo oddajali po radiu svetu trušč, ki ga povzroči eksplozija atomske bombe. Mikrofon bodo postavili na križarko «Pensylvania», ki bo služila za cilj v neposredni bližini parnika, ki bo sredi cilja za odmet atomske bombe. Kratkovalovni oddajniki bodo prenesli glas s kraja poizkusa do poslušalcev v Združenih državah in tujini.*

Ker pa bi bilo mogoče, da bo Pensylvania uničena, preden bi jo dosegel glas eksplozije, bodo namestili drug mikrofon na lovsko letalo izven dosega eksplozije, kjer bo stalo 77 pomorskih enot. Ostala opazovališča bodo na krovu parnikov, ki ne bodo v dosegu eksplozije.

«New York Times» je prinesel vest, da so vojne in mornariške oblasti izdale izjavo, v kateri pravijo, da Združene države nimajo močnejše atomske bombe od tiste, ki so jo odvrgli na Nagasaki preteklega leta.

To izjavo so dali v odgovor na obtožbe, ki prihajajo iz tujine, da naj bi Združene države sestavile novo atomsko bombo, ki bi imela še večjo moč.

«Bomba, ki jo mi uporabljamo za poizkuse» — pravi izjava — je «tipe Standard», ki je enaka tisti, ki smo jo odvrgli na Nagasaki. To je tudi najboljša vrsta, kar jih posedujemo.»

Znani sovjetski znanstvenik in izvedenec za atomsko silo prof. Peter Kapica je izjavil, da bo po njegovem mnenju potrebno 100 let, preden bo atomska sila spremenila gospodarski ustroj sveta.

Izidor Lubin, ameriški član komisije za gospodarstvo in delo pri organizaciji Združenih narodov, je stavil predlog za ustanovitev stalnega pododbora za atomsko silo v gospodarske svrhe.

«Možni gospodarski učinki pri izkoriščanju atomske sile, za proizvodnjo pogonske sile neposredno zanimajo odbor, ki ne bi smel imeti istih nalog kot komisija za nadzorstvo nad atomsko silo.»

Lubin je podal svoje stališče o morebitnih učinkih pri uporabi atomske sile v miroljubne namene. Rekel je, da bodo ti učinki «nepreglednji» za premogovne in petrolejske industrije. Če bi bila atomska sila razpoložljiva v industrijske namene, bi mogli postati produktivni tudi puščavski predeli.

BRITANSKO ODPOSLANSTVO V JUŽNO PERZIJO

London, 6. junija

Britanskega zunanjega podtajnika Hectorja McNeila so koncem tedna v spodnji zbornici vprašali, ali je, res da bodo poslali v Perzijo odposlanstvo britanskih parlamentarcev, bi naj bi preučilo pogoje krajevne petrolejske industrije. McNeil je odgovoril, da predvideva zunanji minister Bevin odhod treh članov britanskega parlamenta, in sicer dveh laburistov in enega konservativca v južno Perzijo z nalogo, da preučijo položaj, kjer deluje družba «Anglo-Iranian Oil Company».

ZAPISKI

BODOČNOST INDIJE

V.

Nameravamo dati tudi kneževinskim državam primerno zastopstvo v ustavodajni skupščini, ki ne bi smelo po razmerju števila prebivalstva prekoračiti 93 zastopnikov; njegova razdelitev med posamezne kneževine bo predmet posebnih pogajanj, začasno pa naj bi jih zastopal posvetovalni odbor.

Tako izbrani zastopniki naj bi še sestali v Novih Delhih čim prej.

Najprvo naj bi bil predhodni sestanek, na katerem naj bi določili dnevni red za zasedanje ustavodajne skupščine, izvolili predsednika in druge uradnike ter posvetovalni odbor za državljanske pravice, manjšinske pravice, plemenska vprašanja in posebna ozemlja, kot to določa čl. 20. Nato bi se zastopniki razdelili na posamezne skupine, kot smo predlagali zgoraj v razpredelnici o zastopstvu.

Te skupine bodo začele razpravljati ločeno pokrajinske ustave za odgovarjajoče skupine pokrajin (I., II. in III.) in bodo tudi odločile, ali naj bi sestavili okvirne ustave za posamezne izmed teh pokrajinskih skupin. Če se na tem zedinijo, tedaj morajo tudi odločiti, kakšen delokrog bodo te skupine imele. Posamezne pokrajine morajo imeti pravico odcepitve iz posameznih skupin in priključitve k drugi skupini.

Zastopniki skupin in kneževin se bodo sestali za sestavo ustave osrednje indijske zveze.

Ustavodajna osrednja skupščina bo smela spremeniti določbe čl. 15 ali sklepati o zadevah večje skupne važnosti samo z večino prisotnih zastopnikov, ki bodo glasovali deljeno v obeh večjih skupnostih. Predsednik ustavodajne skupščine bo odločil, kateri sklep predstavlja vprašanje večje skupne važnosti ter bo na zahtevo večine katere koli izmed večinskih skupin, zahteval mnenje od zveznega sodišča, preden bo odločil o zadevi.

Kakor hitro bo nova ustava začela delovati, bo imela vsaka pokrajina možnost, da se svobodno odloči za odcepitev iz posamezne skupine, v katero smo jo zdaj uvrstili.

Takšen korak lahko naredi zakonodajni zbor vsake pokrajine, kakor hitro bo ponovno izvoljen na podlagi določb nove ustave.

Indijskim narodom in njihovim voditeljem, ki imajo zdaj priložnost, da dosežejo popolno neodvisnost, bi hoteli na koncu reči naslednje. Mi, naša vlada in naš narod upamo, da bo indijskemu narodu možno sporazumeti se o sestavi ustave, po kateri bodo živeli. Kljub težavnemu delu, katerega smo žrtvovali v dobri veri pri pogajanjih z indijskimi strankami, pri čemer smo vsi pokazali veliko potrpežljivost, tega nismo mogli doseči. Zaradi tega Vam zdaj postavljamo predlog, o katerem smo prepričani, da vam bo omogočil doseci neodvisnost v najkrajšem času in z najmanjšo mero nevarnosti za notranje spore in spopade. Ti predlogi mogoče ne bodo popolnoma zadovoljili vseh strank, toda priznali boste, kot priznavamo tudi mi, da v tem važnem trenutku za indijsko zgodovino, državniško vodstvo zahteva od vseh primerno mero prilagodljivosti. Pozivamo vas, da premislite, kaj se bi pripetilo, če ne bi sprejeli tega predloga.

Po vseh naporih, katere smo naredili mi in indijske stranke, moramo ugotoviti, da je po našem mnenju malo izgledov za mirno ureditev vprašanja, če ga bodo urejevale same indijske stranke. Druga pot vodi samo v veliko nadlogo nemirov, zmede in v državljanske vojne. Obsega in trajanja takšnih nemirov ne moremo pregledati, toda gotovo je, da bo to velika nesreča za mnogo milijonov možena in otrok. To je možnost, katero mora indijski narod odvrniti z isto odločnostjo, kot jo odvračamo mi in ves ostali svet. Zaradi tega vam predlagamo te rešitve v upanju, da jih boste sprejeli in se po njih ravnali v prav takšni dobri volji, kot smo jo pokazali mi, ko smo jih izdelovali. Pozivamo vse tiste, ki jim je blaginja Indije pri srcu, naj pogledajo preko svojih ozkih skupnosti in njihovih koristi na potrebe 400.000.000 prebivalcev Indije.

Upamo, da se bo nova neodvisna Indija odločila postati članica narodov britanskega imperija. Upamo, da boste v vsakem primeru ostali v pristnih prijateljskih zvezah z našim narodom. Toda to je stvar vaše svobodne odločitve. Kakršna koli naj bi že bila vaša volja, želimo obenem z vami, da dosežete največjo mero napredka med največjimi narodi sveta in boljšo bodočnost, kot je bila preteklost. (Konec)

ŽIDOVSKE DOMONSTRACIJE NA MADŽARSKEM

Budimpešta, 6. junija

V soboto so se zbrale pred parlamentom skupine Židov, ki so demonstrirale v znak protesta na protižidovski napad na vas Kunmadaras. Med manifestacijami je prišlo do izgredov, pri katerih je morala posredovati policija.

Pozneje so javili, da je vlada pripravljena vse odgovorne pri napadu postaviti pred vojno sodišče. Vlada je poleg tega sklenila podvzeti ukrepe za preprečitev novih antisemitskih gibanj.

Sibirsko jezero gorskih duhov

Črtica sovjetskega pisatelja Jefremova

Pred nekaj leti sem prehodil del Altajskega gorovja; pot me je vodila večinoma po grebenu Listviag v bližini leve obale reke Katun. Moja naloga je bila najti ležišča zlata.

Četudi na tej poti nisem našel omembe vrednih ležišč, moram priznati, da me je očaral zanimivi geološki sestav Altajskega gorovja in njega naravne krasote. Ljubim mirno resnost severne narave. Nikoli je ne bi hotel zamenjati za poceni in vsiljivo razkošnost juga.

Poleg glavne naloge, bi moral pregledati še velika ležišča azbesta v osrčju Katuna, blizu vasi Čemal. Najbližja pot do vasi je vodila preko najvišjega grebena Altajskega gorovja, ki se je tudi imenoval Katun. Pot je nadaljevala po dolini Gornjega Katuna. Ko sem prišel mimo naselja Vimon, sem moral plezati preko Terektinskih snežnikov in se nato vrniti v Katunsko dolino preko Ongudaja.

Ko smo prispeli do Ongudaja, sem poslal asistenta s prtljago in primerki, ki smo jih našli preko Altajskega gorovja do Bieska. Za obisk azbestnih ležišč je bila potrebna le lahka oprema. Z vodičem in svežimi konji sem kmalu prispel do Kantuna ter se ustavil za kratek počitek v naselju Kajanča.

* * *

Čaj z medom je bil izredno dober in dolgo sem sedel z gostiteljem, nekim mladim učiteljem, pri beli mizi na njegovem vrtu. Vodič, mrk in molčeč Oirot iz Sibirije, je vlekel svojo z medenino okovano pipo in se ni pridružil pogovoru. Izpraševal sem gostitelja o zanimivostih, ki jih bom našel na nadaljnji poti do Čemala. Z veseljem je zadostil moji radovednosti.

«Mimogrede, prijatelj inženir», je dejal učitelj, «nedaleč od Čemala boste šli skozi majhno vas. Neki umetnik — naš slavni Horozov — živi tamkaj. Gotovo ste že slišali pripovedovati o njem. Je bolj samosvoj možakar, toda če ga znate prijeti od prave strani, vam bo z veseljem vse pokazal. «Spomnil sem se nekaterih Horozovih slik, ki sem jih videl na razstavah v Tomsku in Biesku. Posebno dobro sta mi ostali v spominu «Krona Katuna» in «Kan Altaj». Odločil sem se, da ga bom obiskal.

Pot ob reki Katun je bila tako enostavna, da sem pustil vodiča v Kajanči. Proti poldnevu naslednjega dne sem plezal preko ne previsokega skalnatega prehoda; z vrha sem imel lep razgled na prehod in na dnu kotline so se kopala sončnih žarkih zlata rožena polja. Nekaj novih koč je bilo postavljenih ob robu gozda, sveža bruna so se svetila v soncu. Na kraju, kjer so rastla brezova drevesa in med zeleno travo rdeče perunike, sem opazil veliko hišo. Bilo je točno tako, kakor mi je opisal učitelj v Kajanči. Zato sem jahal naravnost proti Horozovemu domu.

Sprejem je bil vljuden, toda ne prisrčen. Ko sva sedela pri čaju, sem odkril svoje srce umetniku. Pripovedoval sem mu o vtisih, ki jih je naredilo name potovanje po gorah. Verjel je mojim vznešenim besedam, ker je postal prijaznejši.

Pozneje me je peljal v svojo delovno sobo, ki je bila ogromna in je obsegala pol dolžine vse hiše. Med slikami in študijami je zlasti ena pritegnila mojo pozornost. Horozov mi je razložil, da je to, kar imam pred seboj, druga verzija njegove znane slike «Jezero gorskih duhov». Original je v nekem sibirskem muzeju. Slišal sem pripovedovati o sliki, vendar je še nisem videl.

Moram natančno opisati sliko, ker bo velikega pomena v bodočih dogodkih.

Majhno platno, le 90 cm široko, so ožarjale čiste barve, ki so blestele v zahajajočem soncu. Sivkasto modra gladina jezera je bila središče slike. V ospredju je ležalo veliko cedrovo deblo med skalovjem ravne obale. Zelene lise trave so se menjale z belimi lisami snega: Skala modrega ledu je ležala stisnejena med obalo in koreninami cedrovega debla. Kosi ledu in skal so zelenkasto in modrikasto sivo odsevali v jezeru. Dve cedrovi drevesi, ki so ju izruvali viharji, sta dvigali veje k nebu, kakor v molitvi. V ozadju so štrlele navpično iz vode snežno bele strme skale, vijoličasto obrobljene. V sredini se je lesketal ledenik, pokrit s snegom, in ob vznožju so se namakale v jezeru modrikaste skale. Visoko nad njimi se je dvigala proti nebu diamantna piramida, vrhunec je obdajala rožnata megla. Na skrajnem koncu jezera je posebno padala v oči gora stožčaste oblike, ki je stala na kamenitem podstavku, ki se je spuščal proti jezeru veličanstnem loku.

Pozabil sem na vse druge slike in dolgo strmel na pravi obraz snežnih altajskih vrhov. Zelo posrečeno se mi je zdelo ime Deni-Der: jezero gorskih duhov, kakor so ljudje krstili to jezero.

* * *

Horozov me je opazoval z napol priprtimi vekami, bil je očitno zadovoljen, da je slika naredila name tako globok dojem.

«Kje ste pa našli to jezero, Grigorij Ivanovič?» sem vprašal. «Je v resnici?»

«Je. Priznati moram tudi, da je v resnici še mnogo lepše kakor na sliki», je odvrnil Horozov. «Zelo težko ga je najti.»

Umetnik me je pomenljivo pogledal in nadaljeval: «Verjetno vam niso znane vse legende o jezeru.»

Odvrnil je pogled od mene proti sliki.

«Ali niste opazili nič nenavadnega na sliki? Nihče ne opazi...»

«Da, tukaj v levem koncu kjer je stožčasta gora. Oprostite, Gregorij Ivanovič, toda barve se mi zde tamkaj preveč nenaravne.»

«Poglejte še enkrat in bolj pazljivo», je odvrnil umetnik.

* * *

Ponovno sem natančno opazoval levi kot slike. Šele zdaj sem opazil ob vznožju stožčaste gore zelenkasto belo meglico, ki se je dvigala iz vode, od katere je izžarevala medla svetloba. Ta svetloba in sneg sta metala rdečkaste odseve okoli nad vsem jezerom. Svetloba je bila še bolj rdečkasta med razpokami skal. Na mestih, kjer so direktni sončni žarki prodirali izza vrhov, je bilo opaziti visoke strahovom podobne stebre svetlikajočih se modrikasto zelenih hlapov. Ta del slike je delal naravnost strašen in tajinstven vtis.

«Ne razumem», sem dejal in pokazal proti stebrom hlapov.

«In tudi ne poizkušate», se je smehljal Horozov. «Ljubite naravo, toda ne verjamete ji!»

«Kako razlagate rdečo svetlobo na skalah, modrikasto zelene stebre hlapov in svetlečo se meglico?»

«Razlaga je zelo enostavna — to so gorski duhovi», je mirno odgovoril Horozov.

Nagio sem se obrnil proti njemu, pa nisem mogel odkriti na njegovem obrazu niti najmanjšega smehljaja.

«Ne šalim se. Ali mislite, da so dali jezeru ime zaradi posebne lepote? Ne, nikakor! Da, da, saj je res lepo. Je pa na zelo slabem glasu. Glejte na primer moj primer. Naredil sem sliko — vendar me je skoraj stala življenje. Bil sem pri jezeru leta 1909 in sem bolehal do leta 1913.»

Prosil sem umetnika, da bi mi še kaj več povedal o jezeru. Pristal je in mi ponudil, naj sedem. Sedla sva na veliko otomano, bila je pokrita z mongolsko preprogo z rumenim in modrim vzorcem.

Tako je pričel Horozov s pripovedovanjem. «Lepota tega kraja», je dejal, «je privabljala ljudi že v starih časih, toda skoraj vsakdo se je vrnil bolan in umrl zaradi neznanega vzroka. Najzanimivejše je, da je jezero najlepše v vročih poletnih dneh, tudi njegova uničujoča moč je takrat na višku. Edini ljudje, ki so preživeli izlet k jezeru so bili redki lovci izredno močne narave, ki so se po ogromnih naporih popolnoma izčrpani vrnili z gora. Celo ti so zboleli in preživeli ostali del življenja kot uboge sence samega sebe.

«Ob jezeru Deni-Der ni ptičev ali drugih živali. Tudi rastlin ni ob obali, niti pustinjska trava ne uspeva.

«Zgodbe o jezeru sem slišal še kot otrok in si vedno želel poiskati jezero gorskih duhov. Ko sem odrastel, sem izpolnil davno željo. Bilo je pred dvajsetimi leti. Preživel sem dva dni ob jezeru v popolni samoti.

«Prvega dne nisem opazil ničesar nenavadnega in sem celo lahko slikal studijo za studijo. Dan je bil precej vetroven. Težki oblaki so se podili po nebu in menjali svetlobne učinke tako pogostoma, da nisem mogel ujeti na platno prozirnosti gorskega zraka. Proti večeru sem se počutil precej slabo. Strahovito me je peklo v ustih, da sem moral ves čas pljuvati.

«Naslednjega jutra je sonce žarko sijalo na nebu in vse je kazalo, da bo vreme lepo. Glava mi je bila težka kakor svinec. Plezal sem proti jezeru in le s težavo premagoval slabost, ki je bila vedno večja. Ko sem pričel s slikanjem, me je delo tako prevzelo, da sem pozabil nanjo.

«Končno sem bil gotov, odrinil slikarsko stojalo in vrgel zadnji pogled proti jezeru. V tem trenotku je ležala senca oblaka nad gladino prosojne vode. Ko se je oblak oddaljil, je sonce še bolj žarko zasijalo. Na koncu jezera sem nenadoma opazil visoke stebre modrikasto zelene barve, ki so bili podobni ogromnim človeškim postavam z ogrinjali. Stale so mirno, potem se premikale in ponovno izginile v ozračju. Brezšumni ples duhov je trajal nekaj minut, nato pa se je pojavila krvavo rdečkasta svetloba med skalovjem. Nad vsem tem čudovitim svetom je oblak v obliki gobe izžareval zelenkasto svetlobo.

«Nenadoma so se mi povrnile moči. Vid je postal neverjetno jasen. Oddaljeno skalovje se mi je približalo in vsako malenkost sem razločeval Pobral sem čopiče in z divjo energijo poizkušal prenesti na platno čudovite barve, ki sem jih videl v naravi. Dvignil se je lahen vetrič in vizija je izginila. Samo krvavo rdečkaste luči so še svetile med skalovjem.

«Razburjenje, ki mi je dalo moči, je popustilo. Lotevala se me je vedno večja slabost. Zdelo se mi je, kakor da bi se mi nit življenja iztekala med rokami, v katerih sem še vedno držal čopiče. Zla slutnja mi je narekovala, naj hitim. Zapri sem škatlo z barvami in pobral vse svoje stvari. Strašno težo sem občutil na glavi in tilniku».

* * *

«Veter je še močneje zapihal nad jezerom. Oblaki so se zbirali nad vrhovi gora in jasne barve pokrajine so medlele. Tudi rdeče luči so ugasnile. Ostali so le temni obrisi skalnatih gora, pokriti s snežnimi kapami.

«Hroplo in piskalo mi je v prsih, moral sem zbrati zadnje sile. Obrnil sem jezeru hrbet in v omotici taval proti kraju, kjer so me čakali vodiči. Niso me hoteli spremiti do Deni-Dera.

«Ne spominjam se, kako sem prehodil pot do vodičev, vsekakor sem škatlo z risbami prinesel privezano na hrbtu nepoškodovano.

«Dobri ste, Horozov», mi je dejal glavni vodič. Govoril je kot nepristranski opazovalec. «Slinite se». Kakor vidite nisem umrl, čeprav sem bil dalje časa težko bolan. Tudi vid se mi je zelo poslabšal. Poteklo je leto dni, preden sem skončal sliko Deni-Dera».

Horozov je umolknil. Njegova zgodba me je ganila. Nisem imel vzroka da mu ne bi verjel, nisem pa našel razložitve za tajinstvene dogodke in čudovite barve na sliki.

Šla sva v obednico. Velika oljna svetiljka je visela nad mizo in njena svetla luč je razkropila občutek irealnosti, ki ga je povzročila umetnikova zgodba. Nisem se mogel zadržati, da Horozova ne bi vprašal, kje natančno leži jezero gorskih duhov. Mislil sem, da se mi bo morebiti nudila prilika, da ga obiščem.

«Mhm! Ali ste se ujeli na trnek!» se je nasmehnil Horozov.

Iz nahrbtnika sem vzel beležnico in nalivno pero, da bi si zabeležil nekaj podrobnosti.

«Jezero leži na vzhodnem koncu Katunskega gorovja,» je pričel umetnik. «Poznate dolino reke Argut? Menim globoko kotlino med belimi vrhovi Hujska in Katuna. Na dnu je skoraj neprehodna, lahko pa greste preko gora.

«Približno 50 km od izvira reke Arguta je na desni strani majhen dotok, Juner po imenu. Ni ga težko najti, ker prav na tem mestu dela reka Argut oster ovinek in Juner teče po široki in plitvi strugi. Od tod morate hoditi ob levem bregu Arguta približno 7 km, dokler ne pridete do potoka.

«Četudi je potok majhen, teče skozi zelo široko dolino in se prebija globoko v Katunsko gorovje. Vzdolž doline lahko jezdite. Spoznali jo boste po visokih macesnovih drevesih. Hodite ves čas po suhem.

«Na zgornjem koncu doline boste prispeli do strmih skal in majhnega vodopada. Dolina se upogne proti desni in je popolnoma ravna. Pet jezer je drugo za drugim v majhnih presledkih. Zadnje jezero — peto, kjer se stekajo gore z obeh strani — je Deni-Der.

«To je vse, kar vam lahko povem. No — spomnil sem se še nečesa. Ob ustju potoka, kjer morate kreniti od reke Arguta, je majhno močvirje. Na levem robu močvirja je bilo ogromno posušeno macesnovo drevo z vrhom v obliki črke V. Mislim, da je še vedno tam».

Zabeležil sem si vse podrobnosti.

* * *

Drugega jutra sem si ogledal še ostale umetnikove slike. Spominjam se neštetih ljubkih risb, vendar ničesar, kar bi lahko primerjal z Deni-Derom. Na žalost nisem mogel niti pomisliti na možnost, da bi sliko kupil, ker so moji dohodki bili pičli. Vendar sem kupil dve risbi snežnikov, prvo v jutranji, drugo v večerni zarji. Umetnik mi je podaril perorisbo skupine macesnov, mojih najljubših dreves. Na risbi je bilo videti očitno globoko poznavanje narave.

Ko sem se odpravljal, mi je Horozov dejal: «Opazil sem, kako vas je slika Deni-Dera prevzela. Obžalujem, da vam je ne morem podariti. Dal vam bom risbo jezera. Toda... «umolknil je za nekaj sekund, «toda, zapustil vam bom sliko po smrti. Sedaj se še ne morem ločiti od nje. Ne bodite žalostni, saj vam ne bo treba dolgo čakati».

Govoril je z vso resnostjo in brez občutka. Želel sem mu dolgo življenje in izrazil upanje, da se bova še srečala. Zajahal sem konja in ga pognal v dir. Kakor je usoda nanesla, se nisva nikoli več videla.

* * *

Precej časa je poteklo, preden sem ponovno obiskal Altajsko gorovje. Po štirih letih trdega dela se me je lotil hud revmatizem, poklicna bolezen vseh raziskovalcev tajge, ki me je za sest mesecev priklenil na posteljo. Po prestani bolezni sem moral hoditi prav počasi, ker je srce bilo zelo oslabljeno. Lenarjenje in brezdelje mi je postalo neznosno, zato sem zapustil zdravilišče na jugu in se vrnil v naš dragi megleni Leningrad.

Šef je razumel moje želje in mi ponudil delo. Pregledati bi moral ležišča živega srebra pri Sefid Kanu in Srednji Aziji. V sončnem in suhem Turkestanu sem se upal iznebiti neprijetne bolezni, da bi se lahko znova vrnil na sever, ki si je za vedno pridobil moje srce.

Nekega pomladanskega večera sem sedel ob mikroskopu, ko so mi prinesli zavoj, ki me je pa bolj pretresel kakor razveselil. V zavoju je namreč bila slika Deni-Dera; kar je pomenilo, da se je slikar Horozov poslovil od tega sveta.

Nenaravna lepota Deni-Dera je napolnila moje srce z žalostjo. Poizkušal sem se razvedriti z delom. Položil sem novi primerek rudnine pod mikroskop in z vso pozornostjo opazoval različne stopnje kristalizacije živega srebra. Primerek, ki sem ga imel pred seboj, ni bil enostaven za raziskovanje. Električna luč je zabrisala nežne odtenke barv, zato sem prižgal luč z dnevno svetlobo — zelo pametna iznajdba, ki nadomešča sončne žarke v majhnem svetu v mikroskopu.

* * *

Sika Deni-Dera mi je bila še vedno pred očmi in prav nič se nisem začudil, ko sem nenadoma opazil v mikroskopu krvavo rdeče lise na modro zalenkastem jeklenem ozadju. Barve so bile podobne tistim, ki so se me tako globoko dojmile na Horozovljevi sliki. Nekaj trenotkov kasneje sem se zavedel, da ne gledam slike, marveč raziskujem primerek rudnine živega srebra. Bil sem ves razburjen in lotevala se me je čudna slutnja. Naperil sem reflektor z dnevno lučjo na sliko jezera — takoj sem opazil ob vznožju gora prav iste barve, ki sem jih videl pred kratkim v mikroskopu. Z nestrpno kretnjo sem segel po Schneiderchenove tabele in poiskal formule o barvah. Dovolj je, če povem, da je vsaka barva na posebnem seznamu. Barvna lestvica vseh navedenih barv daje formulo minerala.

Izkazalo se je, da so se vse barve, ki jih je uporabljal Horozov pri slikanju jezera gorskih duhov, popolnoma ujemale z barvno lestvico kositra v različni osvetljavi.

Uganka Deni-Dera je bila rešena. Čutil sem se, da nisem tega odkril že v Altajskem gorovju.

Poklical sem taksi in se odpeljal proti velikemu kemičnemu institutu. Še vedno so gorele luči in očividno je moj prijatelj kemik in metalurgist še bil na delu.

«Ti tukaj, sibirski medved?» me je pozdravil. «Kaj te je prineslo ob tej uri? Važna analiza?»

«Ne, Dimitrij Mihajlovič, želim izvedeti podrobnosti o živem srebru. Vem, da je njegovo vrelišče pri 370 stopinjah, toda ne vem pri kakšni toploti izhlapeva?»

«Pri vsaki, dragi inženir, razen pri ostrem mrazu.»

Še eno vprašanje: «Izžarevajo hlapi živega srebra svetlobo in kakšne vrste svetloba je to?»

«Nima svoje svetlobe, toda visoko koncentrirani hlapi odsevajo neko modrikasto luč. V redkejšem zraku in pod vplivom električnih tokov dajejo zelenkasto belkasto svetlobo.»

«Vse mi je jasno. Prav lepa hvala, dragi prijatelj.»

Kemik me je skušal zaustaviti, toda brez uspeha. Po petminutni vožnji s taksijem sem se ustavil pri zdravniku.

«Kaj se je zgodilo? Vam srce spet nagaja?»

«Ne, dobro se počutim. Želel bi le, da bi mi povedali simptome zastrupljenja s hlapi živega srebra.»

«Hm... običajo povzroča zastrupljenje z živim srebrom izločanje sline, splošno slabost in disenterijo. Kako je pa s hlapi... boljše bo, če pogledam v knjige. ...Tu to, hlapi živega srebra... znižan krvni pritisk, velika živčna napetost, počasno in prekinjeno dihanje ter končno smrt zaradi oslabitve srca».

«Stijajno!» sem vzkliknil nehote.

Bil sem gotov, da so vsi moji sklepi bili pravilni. Ko sem se vrnil domov, sem takoj telefonično klical šefa ter mu razložil, da je moje potovanje v Altajsko gorovje nujno in velikega pomena. Prosil sem ga tudi, da bi mi dal kot asistenta Krasulina, mladega inženirja, za katerega sem vedel, da je fizično močan in priseben.

Jezero ni bilo dosegljivo pred koncem maja. Ko je nekega večera moja majhna odprava postavila šatore v dolini nasproti velikega mrtvega macesna, katerega vrh je bil v obliki črke V, sem vedel, da bomo prihodnjega jutra ponovno pretresli načrte za nadaljnjo pot.

Ne vem, iz kakšnega vzroka so mi ostali v spominu dogodki zadnjega dne le kot vrsta nepovezanih slik. Zelo jasno se spominjam doline med tretjim in četrtim jezerom. Tretje jezero je bilo majhno in skoraj popolnoma okroglo. Iz modrikasto sive vode so štrlele v vrsti skale, po katerih smo prešli na drugo stran jezera. Hodili smo nekaj časa skozi gozd pritlikavih cedrovih dreves in čez deset minut stali ob obali jezera gorskih duhov. Zalostna pepelnatosiva barva je prevladovala nad vodo in snežnimi vrhovi gora. Vkljub temu sem takoj spoznal katedralo gorskih duhov, ki je naredila tako globok dojem na mojo domišljijo v Horozovem domu.

Ni bilo lahko prispeti do jekleno modrih skal ob vznožju stožčaste gore. Toda pozabili smo na vse težave, ko je naše kladivo od roba skal oddrobilo z glasnim cvenom prve težke kose kositra.

Nekoliko dalje so skale v vedno ožjih stopnicah vodile do kotla, iz katerega se je dvigal rahel dim. Jama je bila napolnjena z vročo in kalno vodo. Povsod naokoli so brizgali curki vroče vode iz razpok med skalami in hlapi so se kadili ob robovih kotla.

Prosil sem Krasulina, naj predhodno razišče vir rudnine, jaz sem pa šel skozi zastor hlapov proti vznožju hriba. Napol skrito za verigo skal se je čudno lesketajoče pojavilo jezerce čistega živega srebra — uresničenje mojih sanj. Gladina jezera se mi je zdela konkavna.

Z občutki, ki jih ni mogoče popisati, sem se sklonil nad gladino in zajel v dlan težko in izmikajočo se tekočino. Srce mi je naglo bilo, ko sem pri sebi premišljeval o tisočih ton tekoče rudnine — sklenil sem, da bo to moje darilo domovini. Krasulin je na moj klic pritekel in obstal kakor okamenel od začudenja.

Morali smo pohiteti z delom. Že sem imel pekoč občutek v uših in težek pritisk v glavi — vse znake zastrupljenja z živim srebrom. Zdelo se mi je, kakor da bi se gibali z bliskovito naglico, vendar smo hodili počasi in utrujeno ter se morali bojevati z občutkom strahu in pobitosti. Ko smo hodili okrog največjega jezera, so se razkadili oblaki nad levo obalo in pred očmi smo imeli vrh gore, ki se je svetil kakor čist diamant. Poševni sončni žarki so padali na rob oddaljenega kotla in vso dolino jezera je nenadoma osvetlila svetlikajoča prozorna luč. Ko sem se obrnil, sem opazil modrikasto zelene stebre, ki so se dvigali s kraja, kjer smo pred kratkim bili. Dal sem ukaz za nagel odhod. Na srečo je obala postajala bolj ravna in nam je uspelo še dokaj naglo priti do konj.

«V dir!», sem zaklical svojemu konju, ko sem vrgel zadnji pogled proti Deni-Deru, kjer so gorski duhovi plesali svoj čudoviti ples okrog zelenkastega oblaka.

* * *

Še istega dne smo prispeli po dolini do drugega jezera, vendar občutek strahu ni izginil. Noč je bila slaba, toda v glavnem je vse dobro končalo.

Vedno bom nosil v srcu občutek hvaležnosti do slikarja Horozova, neustrašnega in zvestega raziskovalca gora. Saj se moramo zahvaliti njemu in njegovemu točnemu opazovanju, da smo lahko odkrili ogromna bogastva «Jezera gorskih duhov».

Katere napake vašega moža, oziroma žene, so najhujše?

Ameriški urad za preiskovanje javnega mnenja (Gallup Poll), ki deluje popolnoma na znanstveni podlagi, je poslal določenemu številu ameriških, angleških in kanadskih mož in žena vprašalne pole. Prvo vprašanje je bilo: «Katere napake vašega moža (žene) so po vašem mnenju najhujše?»

Pritožbe angleških mož: *Najbolj se pritožujejo nad gostobesednostjo svojih žena. V drugi vrsti pravijo možje, da si žene delajo preveč skrbi in se vmešavajo v vsako stvar. Tretja lastnost: «Preveč mislijo na obleke», ali pa «Mislijo samo na zabavo». Četrta skupina: žene se preveč posvečajo domačim poslom (teh prigovorov kanadski in ameriški možje niso poslali). Peta skupina: žene so preveč slabe volje, histerične in občutljive. Zanimivo je, da je 17% angleških mož previdno odgovorilo, da njihove žene nimajo nobenih napak. Šestnajst odstotkov Angležev pa je modro odgovorilo, da ne morejo opisati nobene posebne napake.*

Pritožbe angleških žena: *12% pravi, da so možje sebičneži, 12% se pritožuje, da nič ne mislijo na žene, 11% «nepazljivost», 8% «ne upoštevajo težav», 5% preveč pijejo, 2% preveč kadijo, 2% so preveč nenavadni, 2% se ne zanimajo dosti za dom, 9% imajo različne napake, 12% nimajo nobenih napak, 25% nobenih posebnih napak.*

Pritožbe ameriških mož: *Žene preveč godrnjajo in ne znajo šteditI. Tretja pritožba: slabe gospodinje so. Ena desetina mož se pritožuje na «druge moške», 8% pravi, da žene nimajo nobenih napak.*

Pritožbe ameriških žena: *1. možje preveč pijejo, 2. možje mislijo, da so osrečili ženo — «po poroki ni nikoli več prinesel slaščic domov», 3. sebičnost, 4. gospodovalnost, 5. «druge žene». Četrtina žena je odgovorila, da njihovi možje nimajo napak.*

Pritožbe kanadskih mož: *Žene godrnjajo, so gostobesedne, se rade preveč zabavajo in imajo čudne navade. Samo 6% mož pravi, da žene nimajo posebnih napak.*

Pritožbe kanadskih žena: *Zelo so podobne pritožbam ameriških žena. Na čelo so postavile pitje, sledi mu sebičnost («Možje mislijo, da so samo oni v rodbini važni»), prepričanje, da so možje osrečili ženo. Kot zadnja pritožba kanadskih žena je: «Ves čas iščejo ženine napake».*

Sodobne angleške hiše

Eden izmed najlepših primerov zidanja angleških hiš tik pred izbruhom vojne: otroška bolnišnica v Londonu.

Živeti ali umreti...

«Bila bi prevara, če ne bi izpovedali, da je bilo Društvo narodov, čeprav niso bile pri njem soudeležene Združene države, v začetku dovolj sorodno in složno, medtem ko si pri novi organizaciji Združenih narodov ne moremo kaj, da ne bi omenili bolestnih in globokih nasprotij. Kljub temu je organizacija Združenih narodov najboljše mesto, kjer se morejo urediti nasprotja. To je najboljši način ter se moramo z ozirom na to, da gre za vprašanje živeti ali umreti, združiti v vsem za utrditev in razvoj te organizacije».

Winston Churchill, 29-5-'46.

Večje sadje bomo imeli

Stroji za škropljenje sadnega drevja

Vsaka rastlina sestoji iz neštetih celic. V vsaki celici je «jedro» in v vsakem jedru so «kromozomi», ki jih lahko vidite skozi mikroskop: imajo obliko palčic.

Angleški učenjak dr. Darlington se že vse življenje bavi s preučevanjem kromozonov. Blizu Wimbledona, nedaleč od Londona, ima svoj laboratorij ter večje vtevilo pomočnikov, s katerimi je ustvaril znanost iz vrtnarstva, ki je bilo doslej samo umetnost.

Cyril Dean Darlington, učiteljev sin, je postal ravnatelj znane Innesove vrtnarske ustanove, ko mu je bilo 35 let. Danes pravijo, da je najslovitejši angleški biolog. S svojimi sodelavci je preučeval, kako naj bi povečal proizvodnjo vrtov in še posebej, kako naj bi pridelali večje in težje zadeže. Spoznal je, da najbolj obrodijo drevesa v vrtovih, kjer so enakomerno pomešane češnje, češplje, jabolka in hruške.

Večina naših sadnih dreves je sama po sebi sterilna. Dognali so, da na vrtu, kjer so vsa drevesa ene vrste, ne pridelajo veliko sadja; veliko več na vrtovih, kjer je več vrst sadnega drevja. Kadar namreč sadno drevje cvete, morajo žuželke zanesti hvetni prah različnih sadnih vrst, če hočemo, da bo pridelek obilen. Dr. Darlington je po dolgih in napornih poizkusih dosegel 20% povečanje pridelka.

Znanstveniki so tudi odkrili, da imajo nekateri naši sadeži več kromozomov kot njihovi divji predniki — dvakrat, trikrat in celo osemkrat toliko. To povečanje kromozomov je tudi vzrok, da je naše sadje večje in težje. Včasi se zgodi slučajno, da pri nekih sadežih poraste število kromozomov — in se s tem tudi poveča njihova teža. Tako je dr. Darlington opazil pred nekaj leti v Essexu, da so sadeži na neki veji iste hruške bili bolj debeli. Preiskava je dognala, da so imeli 68 kromozomov, medtem ko so sadeži drugih vej imeli komaj 34 kromozomov. Iz te veje so pozneje razvili novo vrsto hrušk-velikank.

Sodobni znanstveniki ne čakajo na take sučaje v prirodi. Iznašli so umetno povečanje kromozonov v celicah. Dr. Darlington je s posebnim rentgenskim aparatom obseval popje sadnega drevja in s tem povzročil, da drevje ni bilo več sterilno. Zdaj nadaljuje s poizkusi in obljublja, da se mu bo posrečilo vzrediti veliko večje in težje sadeže.

S kolhicinom, ekstraktom jesenskega podleska (ki ga v zdravništvu uporabljajo tudi proti revmatizmu) se je znanstvenikom posrečilo v treh ali štirih letih razviti sadeže, ki bi sicer potrebovali tisočletja, da se sami in slučajno razvijejo do takšnega obsega. Dr. Darlington misli, da bo naše sadno drevje v 20 letih popolnoma izpremenjeno.

ZANIMIVOSTI

Radijska postaja iz Tirane poroča, da bodo jugoslovanske železnice prevažale brezplačno v Albanijo ves material za albanski Rdeči križ. Tako — dodaja radijska postaja — dokazuje Jugoslavija tesne prijateljske vezi, ki obstojajo med obema državama.

* * *

V Washingtonu je po daljši bolezni umrl senator Carter Glass. Leta 1920 je bil imenovan za senatorja Virginije, pozneje pa je bil predsednik senatorske kreditne komisije.

* * *

Znano ameriško filmsko podjetje Metro Goldwyn Mayer v Hollywoodu je zaprosilo češkoslovaško ministrstvo za informacije, naj mu pošlje primerna dela iz češkoslovaške literature za filmanje. Ministrstvo je poslalo v Hollywood naslednje romane: Marije Majerjeve «Devištvo», Božene Nemcove «Človek», Benešovo «Ukradeno življenje», humoristični roman Jana Drde «Mestece na dlani», po katerem so že pred leti na Češkoslovaškem izdelali film, zgodovinski roman Karla Schulza «Kamen in bolečina» in Vladimir Neffov roman «Trinajsta sobana».

* * *

Dogodek na otoku Reunion, kjer so ustelili kandidata ljudskega republikanskega gibanja De Villeneuve ne volivnem shodu, je povzročil zelo ostro polemiko med ljudskim republiansim gibanjem in komunisti. Sina komunističnega kandidata so priprli in pariški katoliški list «L'Aube» ga javno obtožuje, da je oddal smrtonosni strel. Guverner otoka je razrešil ves občinski odbori, v Saint Denisu ki je bil pretežno komunističen, in je opravičil svoj ukrep s trditvijo, da občinska policija ni izpolnjevala svoje dolžnosti.

* * *

Dva romunska ministra brez listnice, zastopnika opozicije, in sicer narodno liberalni minister Ramniceanu in zastopnik narodne kmečke stranke Ratzeganu, sta zahtevala, da izvedejo v Romuniji volitve. Oba ministra sta izjavila dopisniku agencije «Reuter» v Bukarešti: «Opozicija zahteva konec terorja, ki ga je začela vlada sama, priznanje vseh političnih strank in svoboščin, ki so danes dejansko zatrte». Dopisnik nadalje poroča, da je državna cenzura prepovedala objavo protestnih not, ki sta ju poslali romunski vladi Anglija in Amerika.

IZ KOROŠKE

«Koroška kronika» prinaša pod naslovom «Postrgajmo nacistične ostanke» sledeče opozorilo slovenskim staršem: «Gotovo se še spominjate, kako so se trudili iztrebiti slovensko govorico na Koroškem. Ukazali so nam: Sprich deutsch mit deinen Kindern — govori po nemško s svojimi otroki! Pod nepopisnim pritiskom in sankcijami je na tisoče slovenskih staršev pričelo to izvajati. Nacizma je danes konec. Nihče več nam ne brani materine govorice. Toda marsikje je iz sile in grožnje nastala navada in tako si ponekod še danes ne upajo govoriti slovenski. Odstranimo ta kužni ostanek nacizma! Bog nam je kot kulturnemu narodu dal svoj jezik, katerega smo dolžni hraniti, razvijati ter predajati potomcem. Že nad tisoč let doni naša pesem na Koroškem, pa jo bomo sedaj sami iztrebljali? To bi bilo sramotno. Očetje in matere: govorite po slovensko v svojih družinah! Sramovati se slovenske govorice ni treba nobenemu, saj je to jezik, ki so nam ga zapustili naši očetje in katerega smo dolžni ohranjati in izpopolnjevati!» — Te besede naj si dobro prečitajo in zapomnijo tudi mnogi Slovenci v naši pokrajini in posebno v Trstu.

Juliusa Kampitscha, vnetega nacista, ki je bo nedavno poizkušal ustanoviti «demokratsko» stranko, so obsodili na 20 let in na zaplenitev premoženja.

Koroškim Slovencem bodo vrnili vse bivše zadružne hranilnice in gospodarske zadruge v prvotnem obsegu.

IZ SLOVENIJE

Po novem zakonu o zakonski zvezi bodo priznali za veljavne vse tiste zakonske zveze, ki so bile sklenjene v času od 6. aprila 1941 do 9. maja 1946 pred vojaškimi oblastmi ali pred narodno-osvobodilnimi odbori pod pogojem, da jih v roku enega leta zaradi registracije prijavijo. Dejansko gre torej za nekako dopolnitev že prej sklenjene, toda še ne registrirane zakonske zveze. To dopolnitev je treba opraviti v navedenem roku, ker sicer velja, da zakonske zveze sploh nikoli ni bilo. Vendar bodo tudi v tem primeru otroke iz takih zakonskih zvez šteli za zakonske.

Komisija za ugotavljanje vojnega dobička na Viču pri Ljubljani je razpravljala o dobičku Dore Golobičeve, trgovske sotrudnice iz Rožne doline.

Mohorjeva družba je že poslala med ljudstvo svoj Koledar za leto 1946 in povest Julije Bračičeve: «Zaprta vrata»; v tisku pa ima prvi del Finžgarjevega romana «Pod svobodnim soncem». Zdaj je družba objavila načrt za bodoče zadružne knjižne izdaje, po katerem namerava prihodnje leto izdati 22 knjig.

Profesor Trgovske akademije v Ljubljani Sič je pred meseci izdal novo knjigo «Enotno knjigovodstvo». Kritika je novo publikacijo silno slabo ocenila, čes, da napačno tolmači obvezne predpise in utegne ljudstvo zavajati v zmoto in škodo. Istocasno so piscu predlagali, naj zaradi nedvomnega nepoznavanja osnov poenotenega računovodstva umakne svojo knjigo s knjižnega trga. Prof. Sič tega ni storil, pač pa je izdal prilogo «Dodatek k enotnemu knjigovodstvu. Dopisnik «Ljudske pravice» J. Bračko pise, da je pisec v tem obsežnem dodatku napravil mnogo novih dodatnih napak.

V Hotavljah v škofjeloškem okraju so s prostovoljnim delom zgradili železobetonski most. Predvidevali so, da bo delo trajalo 14 ur, a so ga opravili v 7 urah. Ta čas je mišljen za napravo betonskega oboka.

V Št. Jerneju pod Gorjanci, ki je poznan po svojih tradicionalnih konjskih dirkah, ki jih prirejajo že 60 let enkrat na leto, jih bodo letos na Binkošti spet priredili. Te dirke so bile vedno velika spodbuda za razvoj tamkajšnjega konjerejstva. Zaradi tega bodo odslej prirejali te tekme vsako leto dvakrat, in sicer spomladi ter jeseni.

Na Vrhniki so nedavno priredili v Domu kulture razstavo gospodinjskega tečaja. Tečaj je trajal 5 mesecev; tečajnice so poučevali v gospodinjstvu, zgodovini OF, kmetijstvu, sadjarstvu in računstvu.

«Ljudska pravica» pise, da je državno posestvo v Gornji Radgoni eno izmed največjih in najboljše urejenih vinogradniških posestev v Sloveniji. To državno posestvo leži ob severni meji sredi goric in je vecinoma strnjeno. Večina vinogradov je zasajena z mlado trto, ki so jo do 30 odsotkov že selekcionirali. Poleg selekcije je za čvig vinogradništva silno važen tudi način vzgoje trt in način prirezovanja. Pravijo, da bo državno posestvo v Gornji Radgoni drugim posestvom v tej stvari kažipot na razvojni poti slovenskega vinogradništva. Postopoma opuščajo stari štajerski nacin vzgoje trt, ki je zelo drag ter uvajajo dva nova načina, ki ju poznajo pod nazivi «kordonski način» in «Moserjev» način.

V «Ljudski pravici» beremo, da se na konferenci tehničnih baz v Ljubljani v svrho korenitejše obnove podeželja sklenili, da bodo poskrbeli, da bo obnova prešla v roke ljudskih odborov.

Umrli so: Tatjana Plesničar, akademičarka, Janez Antončič, uradnik, Minka Karlin-Pruč, Ivan Marolt, upokojenec drž. žel., Ivan Tomec, vozovni preglednik v pok., Konrad Brezovšek, gostilničar, Milka Sevnik, Franc Vreg, blagajnik na upravi policije, Franc Lampe, žel. zvaničnik v pok., Alojzija Brezigar, vdova po naduciteju, Marija Bergant vsi v Ljubljani; Štane Umek, brivec v Celju, Lilica Kocjan v Škofji Loki, Lojze Jerina, mehanik v Stožicah, Franc Papež v Hrastniku, Ivanka Fister-Rozman na Ovsišah, Jožef Čede, župnik v Studenicah pri Poljčanah, Sitar Jernej, opekarnar na Viču, Mirko Jeretin, abs. phil. v Moravčah, Janez Lužar v Mirni peči, Ivan Caserman, trgovec in gostilničar na Vrhniki.

Sintetični rubini in safirji

Vsaka ura ima v notranjosti določeno število rubinov, ki so neobhodno potrebni za mnoge precizijske aparate, ker so trši od jekla, se ne obrabijo ter jih ni težko rezati v najrazličnejših oblikah in velikostih. V urarstvu uporabljajo drobce, ki nimajo nikakšne vrednosti kot drago kamenje in so razmeroma poceni.

Pred vojno je Anglija uvažala že obdelane rubine iz tujine, ker je za svojo industrijo potrebovala le majhne količine. Toda z ogromnim porastom industrije posebnih instrumentov med vojno, niso domači draguljarji mogli zadostiti potrebi. Zavezniki so bili odrezani od Švice, ki je bila glavni dobavitelj; težave z dovozom pa so onemogočale nabavo drugod.

Znanstveniki so se zato lotili poizkusov za izdelovanje umetnih rubinov. Ker je medtem industrija precizijskih aparatov znatno narastla, bi izdelovanje sintetičnih rubinov lahko postalo tudi donosna trgovina.

LEPŠI KAKOR PRAVI

Že dalj časa so v draguljarstvu uporabljali umetne safirje, ki so pa kakor umetni rubini preveč čisti in popolni, da bi jih lahko zamenjali s pravimi. Kemikom ne bi bilo nič težkega izdelovati umetno kamenje z vsemi napakami, ki jih najdemo v naravi, vendar v industriji to ne pride v poštev. Za draguljarstvo, kjer bolj cenijo naravno kamenje, je na svetu dovolj pravih rubinov in safirov.

Industrijcem, kemikom in izdelovalcem precizijskih aparatov je malo mar, če imajo umetni rubini napake ali ne. Za kemike so rubini in safirji enakovredni, ker so v glavnem oboji aluminijev oksid.

Umetni kamni so brezbarvni, ker bi pa to otežkočalo delo, jih barvajo. Ne barvajo površine, marveč že prej primešajo majhne množine kromovega oksida, ki daje zmesi rubinsko rdečo barvo; safirjem primešajo železo in titanij, da dobijo značilno modrikasto barvo.

POSTOPEK NI DOLG

S tehničnega gledišča izdelava umetnih rubinov ni težka. V petih minutah lahko izdelajo 6 in pol cm dolg kristal, 2 in pol cm v obsegu. Pri izdelavi je važna pečica, ki jo je izumil Francoz Verneuil pred 40 leti. Majhno avtomatično kladivo enakomerno udarja vsake tri minute po posebnem rešetu z aluminijevim oksidom, da pade pravilna količina oksida skozi cevko, ki je pod vplivom plamena. Aluminijev oksid se topi in nabira na koncu paličice, kjer se v petih urah izpremeni v kristal, ki ga pozneje lahko režejo, oziroma drobijo na poljubno velike koščke.

Neki znanstvenik iz Glasgowa, J. B. Hannay, je že pred 60 leti izdeloval umetne briljante. Izdeloval jih je iz čudne zmesi parafinskega olja, kostnega olja in litija, srebrnkaste kovine, ki jo najdemo le v nekaterih redkih mineralih. Zmes je zapečatil v cevki iz oksidirane kovine in postavil v pečico za 14 ur.

TRIJE USPEŠNI POIZKUSI

Hannay je naredil 80 različnih poizkusov, vendar so bili le trije kronani z uspehom. V ostalih 77 primerih so cevke popokale in mu je le malo ljudi verjelo, da bi mu lahko uspelo izdelovati umetne briljante.

Dvom o tem, ali lahko takšne briljante imamo za prave ali ponarejene, je pred nedavnim razjasnila znanstvenica Kathleen Lonsdale. Pod rentgenovimi žarki je s pomočjo kristalografije ugotovila, da se umetni kristali prav nič ne razlikujejo od pravih.

Ostaja vprašanje, če bo Anglija v bodočnosti izdelovala umetne briljante. Najbrže ne, ker je v britanskem imperiju dovolj pravih briljantov, da zadostijo potrebam draguljarjev in industrije. Med vojno sta bili Belgija in Holandska pod nacistično okupacijo in so bila središča za obdelovanje kristalov poškodovana. V Amsterdamu in Antverpenu se je pojavilo veliko pomanjkanje industrijskih briljantov, ker so jih prej uvažali iz Anglije. Anglija je dobavljala neobdelane kristale iz imperija, strokovnjaki v brušenju briljantov pa so prišli v Anglijo iz Holandske in Belgije ter poučevali svojo obrt. Tako so ustanovili novo angleško industrijo, ki je preživela vojno in zdi se tudi povojno dobo. Danes je London središče za industrijske briljante in ker je dotok neobdelanih kristalov dovolj velik, ni treba izdelovati sintetičnih.

V Neapelj je priplul iz Liverpoola angleški parnik «Empress of Scotland», ki je pripeljal 2.050 italijanskih ujetnikov iz Velike Britanije.

TRŽAŠKA KRONIKA

Pregled vojakov in mornarjev

General J.S. Steele, C.B., D.S.O., M.S., poveljnik britanskih četost v Avstriji, ki je na obisku v Trstu, je včeraj pregledal moštvo «London Irish Rifles».

General Steele je bil poveljnik «Royal Ullster Rifles», preden je nadomestil kot poveljnik britanskih sil v Avstriji generala sira Richarda McCreeryja.

Tržaško pomorško oporišče je včeraj pregledal kontraadmiral M.H.A. Kelsey, D.S.O., ki inspicira pomorska oporišča v Italiji.

Kontraadmiral Kelsey, ki so ga nedavno imenovali za kontraadmirala na Malti, je pregledal častno stražo mornarice na trgu Unità ter pozneje obiskal urade mornarice v «Navy House» v Trstu.

Posebna prehranjevalna podpora brezposelnim pomorščakom

Glede na objavo ukaza št. 139 Zavezniške vojaške uprave, lahko brezposelni pomorščaki zaprosijo za posebno prehranjevalno podporo. V tej odredbi so nazorno prikazani pogoji za one, ki jih lahko izrabijo in način za predložitev prošnje. Podporo, ki bo različna od 80-100 lir dnevno, bodo določile posebne začasne komisije, ki jih bodo sestavili pri vsakem pristaniškem poveljstvu.

Za podporo lahko zaprosijo vsi oni, ki so že opravljali pomorsko službo, tisti ki so jih aretirali iz političnih vzrokov ali ki so bili vpoklicani v oborožene sile ali bili ranjeni.

Britanske lokomotive za Jugoslavijo

Prva pošiljka lokomotiv in britanskih «Tenders», namenjene za obnovo železnic v srednji Evropi, je prispela v Trst s parnikom «Empire Wallace». Tovor obstoja iz 30 lokomotiv, ki so jih izdelali v tovarnah «Vulcan» v Lancashire in imajo najmodernejše stroje.

Lokomotive so del pošiljk ustanove UNRRA za Jugoslavijo in bodo po mnenju nekega funkcionarja ustanove UNRRA najmodernejše lokomotive v Evropi. Izbrano osebje, ki bo izvršilo izkrcevalna dela je prispelo iz Velike Britanije.

«Empire Wallace» je ena izmed 8 ladij, ki so določene za prevažanje v ta namen.

Vabilo češkoslovaškim državljanom

Vsi češkoslovaški državljani v Trstu in pokrajini so vabljeni, da pridejo na urad Češkoslovaškega konzulata v ulici Valdirivo 21, v dneh 6., 7. ali in 8. junija.

Petletni Danilo Smrekar je pri igri u tovarišu tako nesrečno padel, da so ga morali prepeljati domov z avtomobilom; zvil si je nogo v gležnju.

"Svoboda govora mora imeti meje,"

Obsodba ravnatelja „L'Emancipazione" na 50.000 lir denarne kazni

Včeraj dopoldne je predsednik višjega sodišča Zavezniške vojaške uprave razglasil obsodbo v primeru dr. Pietra Gentilija, glavnega urednika lista «L'Emancipazione», in sicer zaradi dveh obtožb zaradi prekrštev razglasa Zavezniške vojaške uprave.

Predsednik je v svojem obrazložitvenem govoru dejal, da svoboda govora ne daje neomejene prostosti za izražanje lastnega naziranja.

Ko je obtožencu še enkrat razložil obtožbe, je predsednik poudaril, da je želela obramba kazati na trditve v drugih časopisih, v dokaz, da je bil članek v «L'Emancipazione» mil v primeri s članki v drugih časopisih, proti katerim niso uvedli kazenskega postopka. Sodišče je odločilo, da je takšen dokaz za ta primer brezpredmeten.

Predsednik je nadaljeval: «Res je, da vsak dan ta ali oni časopis objavi članke, ki so na prvi pogled kršitve zavezniškega razglasa št. 1, toda to nima nič opraviti s tem primerom. Politika Zavezniške vojaške uprave v takih stvareh ni stvar tega sodišča». Svobodo govora je označil za poedinca in za tisk kot «eno izmed največjih načel demokracije», toda predsednik je poudaril, da ta svoboda ni absolutna. Pravica do svobode govora nalaga določene moralne obveze.

«Tisk na zasedenem ozemlju je naravno podvržen strožjim zakonom, kakor so običajni v neodvisni državi in o urednikih listov na takem ozemlju je treba domnevati, da vedo, da morajo izražati svoje mnenje celo z večjo skrbjo, kakor če bi bili pod lastno vlado».

«Mnogo se je govorilo pri tem primeru o «svobodi tiska», toda zdi se, da obstoja velik nesporazum tako pri obrambi kakor pri drugih listih v Julijski krajini o pravem pomenu tega izraza».

«Javni red in dostojnost nalagajo moralne sankcije; treba je izbrati pravi čas in kraj za izražanje, in če se moralne sankcije prekršijo, jim mora slediti kazenski postopek».

Glede današnjega položaja v Julijski krajini je dejal predsednik: «Spošno je znano, da je to področje resno zaposlilo državnike sveta; nadalje je znano, da so zavezniške sile in Zavezniška vojaška uprava tukaj, da čuvajo zakon in red in upravljajo to ozemlje, dokler ne bo odločena usoda Julijske krajine».

«Naloga zavezniških sil in Zavezniške vojaške uprave ni lahka. Nikoli ne more biti lahko ali možno vladati tuje ozemlje v zadovoljstvo vseh, toda pri izvajanju te naloge je treba po pravici pričakovati, da bodo odgovorne osebe cenile težave in če že ne morejo odobravati dejanj zasedbenih sil, da bodo vsaj držale svojo kritiko v mejah dostojnosti in da se bodo izražale tako da ne bodo škodile zakonu in redu na zasedenem ozemlju».

«Kakor je javni tožilec pravilno dejal, je danes v delu Julijske krajine, ki so jo zasedle angloameriške sile, več svobode tiska kakor mogoče po vsem svetu, verjetno zaradi tega, ker to želi zasedbena sila».

Nato se je predsednik bavil s pomenom članka in je opozoril na to, da je obramba pozvala sodišče, naj članek skrbno preuči, da pride do njegovega pravega pomena.

Sodišče je mnenja, da je bil članek kot celota škodljiv za Zavezniško vojaško upravo, žaljiv zanjo in da je bil tudi v škodo reda na zasedenem ozemlju. Spoznalo je obtoženca krivega obeh obtožb.

Predsednik se je zahvalil javnemu tožilcu in odvetniku Tiberiniju za skrbnost, s katero sta obravnavala primer pri sodišču. Ne glede na to, da je moral spoznati obtoženca za krivega, je predsednik užival ob pravnih izvajanjih. Prepričan je, da pomena članka ni slabo razumel.

Predsednik je nadaljeval: «Neprilika pripadnosti resnično demokratični državi je v tem, da gledajo ljudje, osvobojeni od tiranije na vsako dejanje, ki hoče kaj omejiti, kot na fašistično dejanje. Pri našem resnem prizadevanju, da prinesemo luč v temo, dopuščamo mnogo dejanj in besed, ki jih v naših lastnih državah ne bi dopustili, in to ne samo zakon temveč prav tako tudi javno mnenje.

Članek, s katerim je imelo sodišče opraviti, je skrajno žaljiv in povsem jasno sposoben spraviti Zavezniško vojaško upravo na slab glas in verjetno bi lahko vodil do resnega nereda na tem področju.

Besed, ki so škodljive in žaljive za Zavezniško vojaško upravo, ni mogoče ocenjevati v denarju ali zaporu. Nevarnost za javni red pa je treba na ta način izraziti. Pri izrekanju sodbe se ne sme domnevati, da sodišče oprošča ali odobrava članek, toda iz navedenih razlogov sodišče noče postaviti cene za spoštovanje do Zavezniške vojaške uprave in hoče zato izreči le minimalno kazen. Članek je skrajno žaljiv za Zavezniško vojaško upravo, neresničen in škodljiv za red.

Za prvo obtožbo — to je za objavo ali za povzročenje objave članka, ki je vseboval «stvari, škodljive in žaljive za Zavezniško vojaško upravo», je predsednik izrekel denarno kazen 5.000 lir ali 1 mesec zapora. Za drugo obtožbo, da je Gentili objavil ali dovolil objaviti članek, čigar vsebina je bila «škodljiva za red na zasedenem ozemlju v škodo zavezniških sil» je bila izrečena denarna kazen 45.000 lir, v primeru neizterljivosti 8 mesecev zapora. Rok plačila za denarno kazen je bil določen na en teden.

SEJA OBČINSKEGA SVETA

ZVU odobrila gradbo krožne ceste

Preden se je začela na seji občinskega sveta razprava o dnevnem redu, je predsednik sveta odvetnik Forti podal sledečo izjavo: «Zavezniška vojaška uprava je odobrila izvedbo programa javnih del, katerih načrte, je občina že pred časom izdelala, in sicer gradbo prvega dela krožne ceste in raznih stanovanjskih hiš s približno 800 ekonomskimi modernimi stanovanji.

Ker so že izgotovljeni tudi podrobni načrti in ker so zagotovljena denarna sredstva, morajo preiti k izvršni fazi. V ta namen že pripravljajo s pomočjo občinskega urada za javna dela posamezne odseke za oddajo del. Natečaji bodo v kdatkem pod nadzorstvom in jamstvom, ki jih zahteva javna korist. Kakor hitro bodo dela oddana, bodo začeli z delom.

Z izražanjem zadovoljstva nad izvedbo tega programa javnih del socialnega značaja, je občina podčrtala učinkovito zanimanje s strani Zavezniške vojaške uprave.

Pri slučajnostih je dr. Rinaldini izjavil, da je videl nalepljene po zidovih mestnih ulic na ciklostil izdelane lepake, ki so jih izdali jetični, ki so v bolnišnicah in kjer se pritožujejo zaradi hrane. Rinaldini je predlagal sestavo komisije, ki bi se zanimala za stvar. Tudi svetnik Catalan je o tej zadevi dejal, da se mu zdi, da stvar odgovarja resnici in da misli, da bo mogoče stvar odstraniti samo z ureditvijo uprave v bolnišnicah, in sicer z ustanovitvijo upravnega sveta. Po kratki razpravi je predsednik poveril to nalogo zdravstvenemu uradu. Na neko drugo vprašanje dr. Rinaldinija o volivnih seznamih je predsednik odgovoril, da je, v kolikor mu je znano, odredba za sestavo volivnih seznamov že predmet preučevanja.

Na morju je izginil

V ponedeljek 3. t. m. proti 5. uri zjutraj se je odpeljal s svojim čolnom na ribolov 23 letni Marijo Pertot. Do zdaj se še ni vrnil, čoln pa so našli prazen v bližini Gradeža; v njem so našli nekaj delov Pertotove obleke, in osebno izkaznico. Kdor koli bi kaj vedel o progrešanem, naj takoj sporoči družini v Barkovlje št. 95 ali telefonira na številko 29.511 - 29.512.

PULJ

BEG IN ARETACIJA PREDKAZNOVANCA

Znanega in večkrat kaznovanega 37 letnega Brezza Jurija, ki je pred kratkim pobegnil iz zaporov v ulici dei Martiri, so ponovno zajeli.

Brezza je skrbno pripravil beg. V izvedbi svojega načrta ni imel nobenega pomagača, ker ni zaupal nikomur. Povedal je, da je našel nekega dne 20 slamnjač v neki sobi v tretjem nadstropju jetnišnice. Nekaterim je odtrgal platno in ga skril na varnem v četrtem nadstropju. Nato je z železom, ki ga je odtrgal od postelje, začel vrtati v tenko steno iz opek in po več dnevih dela se mu je posrečilo napraviti luknjo. Nato je skrbno postavil na mesto opeke, da bi zakril svoj načrt in čakal na ugodno priliko, ki se je pokazala nekega večera preteklega meseca, ko je končal svoj posel v zapornitki bolnišnici, kjer je bil kot strežnik. Izrabil je trenotek, ko se je paznik začasno odstranil, s kosi platna je napravil vrv, s katero se je spustil na dvorišče, ki je sredi jetnišnice. Izrabil je trenotek, ko mu je straža obrnila hrbet, da je prišel čez dvorišče in zlezel na zid, od koder je skočil iz višine 8 metrov na kup razvalin. Pri tem si je polomil 3 rebra in zadobil še druge poškodbe. Vseeno mu je uspelo pobegniti na področje B, kjer ga je ustavila ljudska straža, ki ga je najprej prepeljala v bolnišnico v Rovinj in nato v zapore v Dinjan, da ga preda civilni policiji Julijske krajine.

ARETACIJE ZARADI CIGARET IN SLADKORJA

Pred dnevi so agenti kriminalne preiskovalne policije izvršili preiskavo v gostilni v ulici dei Piranesi štev. 4, in našli 86 zavojčkov ameriških cigaret, 166 zavojčkov jugoslovanskih cigaret in 10 kg sladkorja.

Policija je aretirala gostilničarko 44 letno Pasqua Delcaro, poročeno Golessi, in njenega 62 letnega svaka Fortunata Martina.

Gostilničarka je izpovedala, da je kupila ameriške cigarete, ki so pripadale paketom, ki jih je razdelila ustanova UNRRA, za svojega moža, ki se je vrnil iz ujetništva v Jugoslaviji, medtem ko je imela jugoslovanske cigarete na razpolago gostom kot je v navadi v vseh gostilnah.

SINDIKAT ZA BREZPOSELNE

Na pobudo enotnih sindikatov so ustanovili začasni sindikat za brezposelne, ki bo imel nalogo organizirati vse brezposelne. Za zdaj naj se obrnejo vsi brezposelni, tako moški kot ženske, na enotne sindikate v ulici Zaro 13. Uradne ure za vpis so vsak dan od 9 do 12 in od 15.30 do 17.30.

Avtomobilska dovoljenja podaljšana do 31. julija

Vsa dovoljenja za kroženje avtomobilov, ki potečejo 30. junija 1946, so avtomatsko podaljšana do 31. julija 1946. Ta odredba ima veljavo v Trstu, Gorici in Pulju. Vozila, ki nameravajo iti izven Julijske krajine, morajo dvigniti podaljšanje dovoljenja pri prometnem oddelku policije Julijske krajine (poslopje sodišča) in v Gorici ter Pulju pri pristojnih okrajnih oblasteh. Odrezke za mesec julij dajejo na zahtevo omenjeni uradi.

PREHRANA

Razdeljevanje riža. Danes bodo začeli razdeljevati potrošnikom po 500 gr riža, ki ga je stavila na razpolago papeška komisija. Konec razdeljevanja 15. junija; cena po kvaliteti: 36 in 43 lir.

Komisija za določitev cen sporoča, da je Zavezniška vojaška uprava odobrila sledeče cene:

Sladkor, ki ga je stavila na razpolago vatikanska komisija za pomoč, na nakaznice: 170 lir kg; pripravljeno mleko s sladkorjem, na nakaznice: 42 lir liter.

Zagonetno izginotje zdravnika

Predvčerajšnjim sta dva neznana mladenica prišla klicat za obisk k bolniku zdravnika dr. Domenica Passalacqua, stanujočega v ulici Giulia 1. Zdravnik se je takoj odpeljal s svojim avtomobilom v smeri proti pokopališču, kjer sta ga ustavila dva druga mladenica, verjetno pomagača prvih dveh; prisila sta zdravnika, da je obrnil avto v neznano smer od koder se še ni vrnil.

GORICA

„Divji lovec" v Verdiju

Slovensko mladinsko gledališče v Gorici bo na Binkošti (9. jun.) ob 16. uri ponovilo v gledališču Verdi v Gorici narodno igro s petjem: F. S. Finzgar «Divji lovec». Igro bo spremljal orkester prof. Kozmare; glasbene vložke je priredil M. Rener.

Predprodaja vstopnic (sedeži 80 in 50 lir; stojišča 30 lir) na dan vprizoritve od 9. ure dalje pri gledališki blagajni.

Komisija za čiščenje

Pokrajinska prizivna komisija v Trstu je preklicala dvomesečno prepoved izvrševanja poklica lekarnarju dr. Silvanu Merluzziju.

Razdeljevanje mila

Zbornica za trgovino, industrijo in kmetijstvo sporoča, da bo v juniju izredno razdeljevanje mila za pranje v korist vseh javnih uradov. Razdeljevanje bodo izvedli na podlagi prošenj, ki so jih uradi vložili v marcu tega leta Interesenti naj nakaznice dvignejo do 15. t. m. v uradih zbornice.

Zastrupljenje z gobami

Večkrat smo že opozarjali kako nevarno je kupovati gobe izven živilskega trga ali nabirati jih v gozdu, posebno za osebe, ki gob ne poznajo. V torek se je v Podgori pripetil ponoven primer zastrupitve z gobami in katerega žrtev bi kmalu postala cela družina.

Albina Pušnar, poročena Delpin, stara 38 let, je v torek na Kalvariji nabrala nekaj gob, za katere je mislila, da so užitne. Pušnarjeva si jih je pripravila za večerjo in jih zavzila precejšnjo količino, skupaj s svojo hčerko, 14 letno Iris. Na srečo gob ni dala tudi mlajšim otrokom, katerim je pripravila mlečno jed. Okoli 21. ure sta mati in hči dobili močne krče. Takoj sta spoznali, kaj je temu vzrok ter sta si poskrbeli takojšnjo pomoč. Bolniški avtomobil ju je prepeljal v goriško bolnišnico, kjer so jima zdravniki izprali želodce in jima rešili življenje. Obe sta včeraj popoldne zapustili bolnišnico.

Kronika iz bolnišnice

V bolnišnici sta morala iskati pomoč 9 letni Damiano Pizzi stanujoč v ulici Rastello 8, ki je padel po stopnicah ter se potolkel po čelu in 25 letna Evelina Camauli, stanujoča v ulici Rossini 11, zaradi rane na levi nogi.

RADIO

Slov. vesti: 7.15, 12.45, 20, 23.15 uri. Ital. vesti: 7.30, 13, 20.15, 23, uri.

Četrtek, 6. junija

17 prenos iz Vidma; 18 ženska ura v ital.; 18.30 komorna glasba: kvartet Simini; 19 klavirski koncert; 19.15 Jože Pahor: Slovenščina za Slovence; 19.30 oddaja odseka Jugoslovanske armade; 20.30 uganke po radiu; 20.50 predavanje v ital.; 21 radijska igra v ital.; nato lahka glasba; 23.25 nočno zabavišče.

Petek, 7. junija

7 glasba za dobro jutro; 7.50 pestra jutranja glasba; 11.30 prenos iz Vidma; 11.45 univerza po radiu; 12 operna glasba; 12.30 politični komentar (slov.); 13.15 orkester Allen Roth; 14 predavanje v ital.; 14.15 pregled vesti.

Glavni urednik: PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

SPORT V ANGLIJI

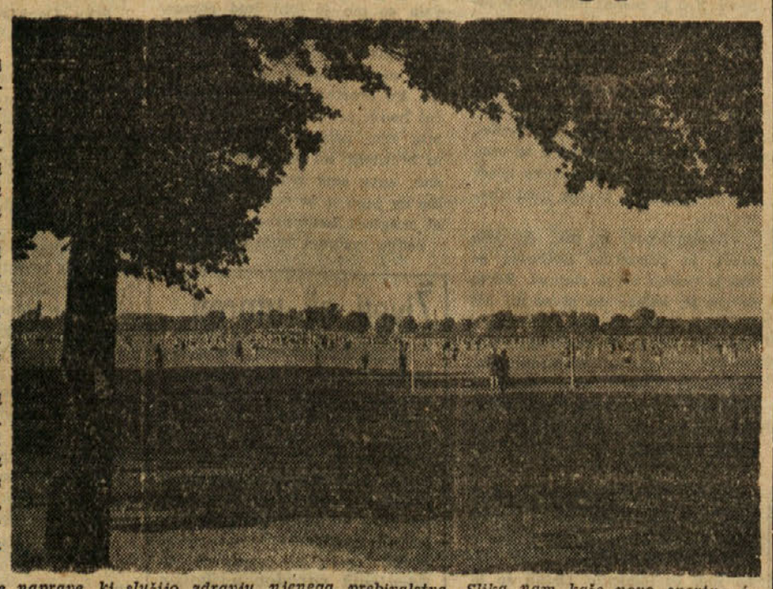

Uprave velikih angleških mest se zelo trudijo, da bi svojemu prebivalstvu dale kar največje možnosti za gibanje na svežem zraku. Tudi londonska mestna uprava je v tem pogledu že mnogo storila, četudi ima London veliko nezazidanega prostora, kjer so parki in igrišča, mnogo več kot marsikatero veliko mesto v Evropi ali v Ameriki. Kljub temu pa londonska mestna uprava ne štedi s trudom in stroški, da bi temu še znatno velikemu prostemu prostoru dodala še nove naprave, ki služijo zdravju njenega prebivalstva. Slika nam kaže novo sportno igrišče v parku Hackney Marsh v vzhodnem londonskem predmestju, ki velja za izključno delavski okraj.

P. G. WODEHOUSE 46.

NOVINAR PSMITH

«Zaročenko? Nisem vedel, da jo imate, prijatelj Maloney. Vedno sem mislil, da ste mož, ki se ne vdaja sentimentalizmu. In kdo pa je tale dekilca?»

«Oh, prava deklica!» je odgovoril Pugsy. «Njen oče dela v prodajalni slaščic, ki je v naši ulici. Ni hudobna», je dodal zaljubljenec. «Jaz sem njen zaročenec.»

«Prosim vas, da me obvestite, ko se boste poročili, prijatelj Maloney», je dejal Psmith; «zdaj pa lahko greste z njo v zoološki vrt, kot ste rekli.»

«Ali me torej danes ne potrebujete?»

«Danes ne. Kot vidim, bi radi imeli dan počitka. Vsakdanje delo škodi vaši naravi. Oglejte si torej živali in ne pozabite perujske lame, kateri sem — kot pravijo — podoben. Obenem vam darujem dva dolarja, če mislite, da vam lahko pomagata, da se pozabavate...»

«Gotovo! Hvala, gospod ravnatelj.»

Spomnil sem se», je razložil Psmith Jarvisu in njegovemu prijatelju, ko je Maloney odšel, «da bi napadalci poizkusili prav gotovo, onesvestiti prijatelja Maloneya zato, da ne bi imel možnosti, da nas obvesti o njihovem prihodu. Toda prijatelj Maloney mi je predrag in ga nočem izpostavljati nepotrebnim nevarnostim. Tako, vsakdo, ki bo prišel v uredništvo, bo prišel seveda naravnost sem. Zdaj pa, na delo.»

Četrt ure časa so slišali v sobi samo škripanje peresa in harmonično dihanje gospoda Otta in gospoda Jarvisa. Končno se je Psmith odpočil in naslonil na naslanjač. Nato je spregovoril:

«Resnica je, kot vam je prav gotovo znano, prijatelj Jarvis, da je človek, ki piše, podoben umirajočemu človeku. Vsekakor dobi potem pisatelj zadoščenje. Članek, ki sem ga pravkar spisal, ima balzam v sebi. Prijatelj Otto bo priznal, da v izdelavanju lepih fraz občutimo pravo veselje. Ali ne, prijatelj Otto?»

Visoki mladenič je pogledal Jarvisa, kot da bi ga hotel poklicati na pomoč; vsekakor je odgovoril Jarvis:

«Otto ne govori rad.»

Psmith mu je priznal: «Razumem. Tudi jaz sem malobeseden. Vsi veliki možje so takšni. Poglejte n. pr.: von Moltke, prijatelj Otto, jaz sam. Toda, kaj so besede? Dejstva so, ki imajo pomen. Geslo je: akcija. In če je akcija najboljša sposobnost prijatelja Otta, dobro; mislim namreč, da jo bomo v kratkem nujno rabili in da ne bomo potrebovali besed. Slišim namreč korake in sumim, da so koraki pripadnikov tolpe Three Points.»

Jarvis in Long Otto sta se obrnila proti vratom. Psmith je uganil. Različno so slišali cepetanje v drugi sobi.

«Veliko smo zaslužili s tem, da smo odstranili prijatelja Maloneya, je tiho dejal Psmith. «Torej, čez četrt minute, pravim...»

Videli so kljuko, ki se je počasi obračala na vratih; nenadoma so planili v sobo trije možje. Prav gotovo niso mislili, da bodo našli nezaklenjena vrata ravnateljske sobe; zato so se vsi trije skupaj uprli nanje in posledice so bile seveda zelo čudne. Dva napadalca sta se ustavila šele, ko sta butnila proti Psmithovi mizi, kot da bi bila topovski krogli. Tretji, ki je držal kljuko, je imel srečo in se samo opotekel.

Psmith je vstal in z vljudnim nasmeškom pozdravil goste.

«Oh, seveda!» je radostno vzkliknil. «Zdi se mi, da vas poznam. Prijatelj Repetto, to je prava vljudnost, ki mi jo izražate. Ali ste mi morda prinesli nov klobuk?»

Beličnik mu je stal prav nasproti in Psmith je takoj opazil na obrazu Repetta, ali prav za prav pod njegovo brado, sledove Bradyjevega 'upper-cuta'.

«Nimam toliko stolic, da bi vas lahko prosil, da sedete», je nadaljeval, «razen če ne bi hoteli sesti na mizo. Sprašujem se, če poznate mojega prijatelja, gospoda Bata Jarvisa? In še tega drugega mojega prijatelja, gospoda Otta? Vsekakor se lahko vsi skupaj dodobra spoznamo, v tem srečnem srečanju.»

Trije napadalci so takoj opazili, da sta prisotna v sobi veliki Bat in njegov prijatelj Otto; zadeva jih je motila posebno zato, ker sta Jarvis in Otto potegnila iz žepa svoji pištoli, s katerimi sta se igračkala.

Nato je Jarvis dejal:

«Torej, kaj je?»

Videti je bilo, da je gospoda Repetta vprašanje iznenadilo, tako da ni bil pripravljen najti odgovora. Zacepetal je z nogami, se obotavljal in gledal pod. Tudi njegova prijatelja nista vedela, kaj naj bi rekla.

«Ali ste prišli, da napravite nekoliko hrupa?» je brezbrižno vprašal Jarvis.

«Cigare so na mizi», je gostoljubno dejal Psmith. «Prosim, kar izvolite in bodimo veseli. Jaz bom otvoril sestanek s pesmico.»

S svojim mogočnim glasom, ne da bi odstranil pogled skozi monokel od gospoda Repetta, je zapel prve besede pesmi 'Vem samo, da te ljubim'.

«Zdaj pa zbor, prosim», je dejal, ko je končal. «Kar naprej, prijatelj Repetto; zakaj se bojite? Raztegnite prsa in zganite se!»

Toda pogled gospoda Repetta je ležal na Jarvisovi pištoli. Videti je bilo, kot da bi mu prizor prepovedal takšno veselo prepevanje.

«'Ljubi me, in ves svet bo moj!'» je zaključil Psmith.

Nato je pogledal družbo.

«Prijatelj Otto», je dodal «nam bo recitiral občutljivo pesem 'Bebejina nogavičica je postala vreča'. Prosim vas, gospodje, bodite tihi, da ne motite prijatelja Otta.»

Vprašujoče je pogledal visokega in suhega mladeniča, ki je stal seveda mutast, kot vedno. Psmith se je obliznil z jezikom, kot ca bi mu bilo žal, da noče Otto recitirati.

«Prijatelj Jarvis», je dejal potem, «bojim se, da komorni koncert ne bo uspel. Kot vidim, so prišli prijatelj Repetto in njegova prijatelja na razpravo in ne morejo pozabiti svoje dolžnosti. To so tipični newyorški možje, za katere je posel najvažnejša zadeva; nihče jih ne more motiti pri izvrševanju njihovega poklica. Potem takem, poglejmo kaj hočejo. Ali ste prišli, da bi kaj zvedeli od mene, prijatelj Repetto?»

Ogovor Repetta je bil nerazumljiv.

Jarvis je svetoval:

«Boljše bi bilo, če bi odkurili, veste», je dejal. (Nad. prih.)